

I.

Om den philosophiske Examen.

Den philosophiske Examen er ikke ældre her ved Universitetet end siden 1675, og blev indført efter da-værende Patrons, Canzler Greve af Griffensfelds, Forflag. Kong Christian den Femtes Forordning der-om lyder saaledes: "Vii Christian den fembre af Guds Naade, Konge til Danmark och Norge ic. Givre alle vitterligt, at efter som vi kommer udi erfaring, hvorledis den største deel aff den Studerende Ungdom, som aarligen til Academiet ankommer, skal befindes meget lidet in Philosophicis øffvede, och dog saasnart de til Universitetet ere admitterede, det enten strax skal forlade och bortrense, eller sig alleeniste besitte pga, at naae Attestationem Theologicam, foruden at haffve tilforne fornødne Fundamenta in Philo-sophia och artibus, hvorosver vel i fremtiden en bar-baries och groff uvidenheds mærche udi disse vore Kon-geriger och Lande, som hidindtil for Studeringers och boglige Konsters Flor och velstand, som Gud dem haffver begaffvet med, hos alle omliggende haffver væ-ret nasnkundige, igien kunde være at besvrychte: Da haffver vi saavel efter Universitetets Fundations, som andre Kongel. forordningers anledning, allernaadigst for got och raadeligt erachtet, at biude och befahle, som vi och hermed, indtil vi anderledis tilsigendis vor-der, binder och befahler, at ingen efter denne dag maa anbetvoes enten Hovers eller Rectoris plads udi store eller smaa Scholer, eller tilladis at komme til

Attestationem eller examen Theologicum, førend de in examine Philosophico ere kiendt dychtige at niude primam in Philosophia lauream, och ere blesne pro-moti Baccalaurei. Och paa det de slittige ingenia icke for lenge skulle forhindris och opholdis fra de Stu-diiis, hvortil de meest inclinerer, de fattige ochsaa for omkostningens skyld icke dersfra skrechis skulde: Da ville vi, at bemelte examina Philosophica aff Pro-fessoribus Philosophiæ ligesaavel som Theologica aff Theologis, siire gange om aaret i det mindste skal holdis, och Professores Philosophiæ derimod dispen-serit fra at være offverværendis, naar examina Theo-logica skeer, och med omkostningen och andet pro gradu en billig moderation skeer, efter hvis anordning voris Rigs Canceler, Grefven aff Griffensfeldt, saasom aff os forordnet Patronus Academia, efter Tidens och omstendighedernis Leylighed herudinden paa beste och thienligste maader giørendis vorder. Giffvet paa vort Slot Kiøbenhavns d. 17 Martii 1675."

Under vort Zignet.

Christian R.

(L. S.)

Schult.

Det maatte være mig tilladt at giøre nogle Anmærkninger ved denne Forordning.

I. Man seer, at Anordningen af den philoso-phiske Examen har havt til Hensigt: a) at holde de unge Studerende ved Universitetet, at de ikke strax skulde forlade det og reise hjem. b) At de ikke skulde ile formeget med deres Brød: eller

Embedsexamen, førend de havde erhvervet sig de fornødne forberedende Kundskaber.

Nogle Patrioter have i nyere Tider foreslået denne Examens Affkæffelse, og jeg har selv for 22 Aar siden i tvende Afhandlinger, den ene: Om de academiiske Examina ere Studeringer til Gavn eller Skade, den anden: Resonnements over Kjøbens Havns Universitet, ivret imod den, som skadelig for Studeringer. Jeg skulde endnu være af samme Tanker, dersom jeg maatte ansee denne Examen i samme Lys, som jeg den Gang ansaae den. Jeg betragtede den, som en blot Igientagelse af den første Examen; hvilket den virkelig den Gang var, da en Candidat ikke behøvede at angive til den philosophiske Examen, enten i Sprog eller Videnskaber, andet end hvad han havde lært i Skolen og angivet til Deposits. Det første Universitetsaar var derved spildt for de fleste Studerende, især de muntre Hoveder, som iføjet behøvede nogle saa Uger til at igientage, hvad de havde bragt med sig fra Skole-Underviisningen. Jeg havde tillige sat mig den behagelige Grille i Hovedet, at Regjeringen maaskee kunde faae i Sinde at forflytte Universitetet fra Hovedstaden til en liden Torveflække, jo længer jo bedre fra Regjeringens Sæde; og her drømte jeg mig Studeringer satte i Driivt ved deres egen Værdis, ved Kappelyst hos Lærere saavel som Lærende, ved Trang til Arbeidsomhed, uden alle saadanne Tvangsmidler, som Examiner ere og stedse vil blive.

Men nu, da denne Drøm for evig er forsvunden, allerhøjest ifald dette for Universitetet saa ugunstige Finantsprincip: at vore Konger og det Kongelige Huus have allerede gjort saameget for Videnskaberne, have allerede skienket saa betydelige Gaver til Universitetet, at intet mere tør kræves*),

*) See Hr. Etatsraad Tranc: Ueber Schulen und Schulaufstalten in Dänemark, S. 78.

skulde styre Regjeringens Handlinger i Henseende til Universitetet: nu da jeg maae betragte Universitetet, som bundet til Hovedstaden; nødes jeg til at ansee den philosophiske Examen med samme Døyn som Griffensfeldt, der, endskjønt han kiendte de tydske Universiteter, hvor denne Examen ikke fandt Sted, og ikke savnedes, saa godt som vi, dog maae have havt sine besynderlige Aarsager til at indføre den hos os. Disse Aarsager giver ovenansførte Forordning tydelig nok tilkiende; og jeg besrygter, at de samme skadelige Følger, som man i Griffensfeldts Tid har villet forebygge ved denne Examens Anordning, vilde indfinde sig paa nye, naar man affkæffede den.

Thi hvad er det som holder en stor Deel af vore unge Studerende, især fra de danske Provindser, ved Universitetet i de første Studenteraar, andet end denne Examen? Naar den ikke var, vilde de fleste fraværende Forældre kalde deres Børn hjem strax efter Depositsen, nogle for Stedets Kostbarheds, andre for dets Forsørelsens Skyld, og holde dem hjemme eller lade dem conditionere, indtil de troede, at de med mere Erfaring i Verden og Modenhed i Aar og Forstand kunde sendes til Hovedstaden, for at tage Embedsexamen. Men mon ikke ved den Lejlighed mange gode Hoveder bleve tabte for Videnskaberne, og glemte hvad de havde lært i Skolen? De Forældre som lode deres Børn blive ved Universitetet, vilde dog skynde paa dem, at de fik deres Brøderexamen fra Haanden, for at komme i en Bei, uden at bekymre sig om, hvad enten de havde den fornødne Dueltighed til et Embede eller ikke. Thi de fleste Forældre sørge mere for, at deres Børn kan giøre end fortiene Lykke.

Hvorledes dette Onde, som man ved den philosophiske Examens Indretning har villet standse, skal hindres fra at udbyrde paa nye, naar man affkæffer denne Examen, er ikke let at si. — Skolerne skal forsynes, siger man, med duelige Lærere, og Ungdommen allerede der grundigen undervises i de forbe-

redende Kundskab, som nu kræves til den philosophiske Examen. — Men lad Skolerne ogsaa forsynes med de dueligste Lærere, lad den bedste og nærmeste Underviisningsmethode blive indført; saalænge de lærde Sprog skal blive Hovedsagen i de lærde Skoler, saa kan der dog ikkun de første Grunde lægges i Videnskaberne; og naar det ikke skal blive ved den i Skolerne erhvervede Elementarkundskab, bør de academiske Lærere tage fat, hvor Skolelærerne slippe. Men hvorledes vil man forsikre sig om, at Ungdommen nyttter de academiske Læreres Underviisning i de forberedende Kundskaber, og ikke iler disse forbi til deres Embedsexamen? — Man siger: Embedsexamina skal skærpes og deri nøie paasees, om en Candidat har den fornødne Indsigt i Sprog, Philosophie, Naturlære, Mathematik, Historie o. s. v. — Men hvorledes skal dette gaae til? Skal Examinatores ved Embedsexamina selv udløbe i disse forskellige Sprogs og Videnskabers Fag, og prøve Candidaten, om han er vel bevandret deri? eller skal Lærerne i disse Videnskaber selv examinere Candidaten? det første Polyhistorie vil vel enhver besfeden Examinator frabejde sig, og ved det sidste vilde jo Embedsexamen forbindes med den nuværende Philosophiske. Hvilket Nøre maatte man tænke sig i en stakkels s. C. theologisk Candidats Hierte, som paa een Tid skulde giøre Rede for Græsk, Latin, Hebraisk, Dogmatik, Metaphysik, Bibelsk-historie, Kirkehistorie, Profanhistorie, Patristik, Symbolik, Physik, Mathematik o. s. v. Det blev dog i sig selv ligesaamange Examinere, hvorved man i Betragtning af Gienstandenes Mangfoldighed maatte lade sig nøie med en tumultuarisk Kundskab, da man derimod, naar Proverne i de forskellige Videnskaber og Sprog ere adskilte fra hinanden paa hele eller halve Aar, kan forlange grundigere og mere sammenhængende Kundskab.

En anden Grund til denne Examens Vedligeholdelse er vore unge Studerendes Stilling paa et for

Studeringer saa uforbeelagte Sted som Hovedstaden. — Examinere ere Tvangsmidler, i hvordan de indrettes, og det var vist nok ønskeligere, at Ungdommen studerede af hiertelig Overbeviisning om Studeringens Nytte, eller for at giøre sig duelige til Statens Tjeneste, end af Tvang. Men hvor vil man vente dette af mange unge Mennesker i 17de eller 18de Aar, allerhelst naar de veed, at Forældrene have Naad til at holde dem ved Universitetet. Den philosophiske Examen nøder dem til at tage sig af deres Studeringer med samme Flid som i Skolegangen, og denne Tvang er dem saameget mindre fremmed, som de ere vant til den i Skolerne. Men lad dem komme til Universitetet med den Tanke, at de her ikkun have deres Embedsexamen at udstaae, og at det med denne kan have Tid i nogle Aar; jeg befrygter da, de ville giøre sig betalte for den Tvang de have været underkastede i Skolerne, ved at anvende deres første Studenteraar til Fornøielser, allerhelst i Kiøbenhavn, hvor saa mange Adspredelser tilhyde sig, endog under anstændige Navne. For nærværende Tid er denne Examen ligesom et Regnskab de aflægge deres fraværende Forældre og Venner for deres første Studenteraars Brug, hvilke ere af alle de farligste. Saasnart nu en Fader mærker, at hans Søn ikke faaer sin philosophiske Examen til rette Tid, fatter han strax Mistanke og kan drage Sønnen hjem, førend han fordybes i Stadens Fordærvelse. Men til Embedsexamen udfordres længere Tid, for hvilken ikke kan aflægges Regnskab, førend det maaskee er for sildig. Med de tydske Universiteter forholder det sig anderledes. De fleste ere anlagte i smaae Byer, hvor den academiske Stat udgiør den vigtigste Deel af Byens Indbyggere. Alting opmuntret til Flid i Studeringer, og intet afskalder derfra. Man erfarer let enhver's Flid eller Uflid, og Dagdrivere ere foragtede. I Hovedstaden derimod er alting Studeringer i Veien. Det er ikke ved lærde Discourser man her skal giøre sig agtet i

Conversations: de største Dødsere ere ofte meest antagne i Selskaber. Dette nedslaaer de unge Lærebegierlige, og giver Affmag for Studeringer. Lyft til at gjøre sig bekendt og værdig til Befordring ved Duellighed, forudsætter Udstadighed, som ikke er alle unge Menneskers Lod. Man opdager de mange Gienveie, Hovedstaden tilbyder for at komme i Bei uden Duellighed, og den Dovne griber dem begierlig. — Kunde man forlægge Universitetet til en lille Flække paa Grændserne af Jylland og Slesvig f. E., der er ingen Tvivl paa, at jo den philosophiske Examen ved saadant et Universitet vilde være overflødig; men saalænge Universitetet skal og maae blive i Kiøbenhavn, maae vel overlægges, om denne Examen ikke er et mindre Onde for at forebygge et større.

Om det ogsaa ikke af andre Aarsager var betænkeligt at affkaffe den philosophiske Examen; saa vilde de mange, især private Folks Legater som udtrykkelig have grundet deres Gavers Uddelelse paa Competenternes i denne Examen udiivste Duellighed, lægge store Hindringer i Veien. Et ungt Menneske kan være værdig til at nyde et Stipendium, men gjøre sig uærdig til at beholde det, især naar Værdigheden skal bestemmes blot efter Examen Artium, eller (isald denne skal gaae overstyr med) allene efter hans sidste Skoleexamen. Hvor mange unge Mennesker forværes ikke i de første Studenteraar ved Hovedstadens Forelæser, og svare ikke til det Haab de have opvakt? Skal disse da blive ved at nyde Stipendier, som burde være Sporer til Gliid for den Fattige? Og hvorledes vil man erfare, at de have forværet sig? Til Embedsexamen er det for sildigt, og Tiden til Stipendiers Nydelse er da gierne udrunden.

Naar man foregiver, at den philosophiske Examen afbryder den academiske Gliid, saa maae jeg betiende, at jeg ikke forstaaer, hvad dette vil sige. Jeg har beviist, at den meget mere i de første Studenteraar, hvor Opmuntringer til Gliid meest behøves, just

ansporer og naader til Gliid. Man vil dog vel ikke meene, at en Jurist f. E. forsinkes i sit Hovedstudium, og holdes for længe fra sine Pandecter, sin Naturens Ret, sin Lovbog, ved at høre et Cursus i Philosophien, eller i de romerske Antiquiteter? og saaledes i andre Hovedstudier.

Man siger: at der til denne Examen pakkes saamange Videnskaber og Kundskaber sammen, at det er umueligt for en Candidat at faae andet end en overfladisk Indsigt i disse mange Ting, i den korte Tid som anvendes derpaa. — Jeg tilstaaer det, men hvem siger, at der skal anvendes saa kort en Tid paa denne Examen? De mangfoldige nødvendige og nyttige Kundskaber, som man indbefatter under Navn af Philosophie, fortiente vel et heelt Aars, ja om det var tvende Aars Gliid; og naar man da anvendte tvende Aar til at gjøre sig dygtig til en Embedsexamen, saa kunde man blive færdig fra Academiet i 4 Aar; hvilket dog vel var den mindste Tid, en Studerende burde opholde sig ved Universitetet. Desuden naar de første Grunde i Videnskaberne komme til at blive lagde i Skolerne, hvilket vel nødvendigen maae skee, saa kan endog i en kortere Tid meget udrettes ved de academiske Læreres Gliid. — Dette maae være nok sagt ved denne Leilighed om den philosophiske Examens Nytte. Jeg kommer igien tilbage til Christian den Femtes Forordning.

II. Denne Forordning synes at ansee den philosophiske Examen nødvendig allene for dem, som ville være Skolelærere og Præster, og taler intet om dens Nytte for Lovkyndighedens Dyrkere. Denne Tausked kunde let misbruges af dem, som endnu i vore Tider staae i den Tanke, at i det mindste Lovkyndighedens Studium ikke trænger saa hvilgen til de Forberedelseskundskaber, som den philosophiske Examen kræver Rede for: en Tanke, som maae være temmelig almindelig, da man seer unge Jurister idelig at ansøge og ogsaa idelig at erholde (endog uden indhentet

Erklæring fra Consistorium) Dispensation fra den i sidste Universitets Fundats anordnede Forberedelses-examen for dem, som uden at have stillt sig til den philosophiske Examen, attraae Embedsexamen i Lovkyndigheden. Hvor rigtig denne Tanke er, vil jeg her ikke undersøge, men allene erindre, at man af Forordningens Tausked ikke kan slutte, at Griffensfeldt har staaet i samme Tanke. Thi Lovkyndigheden var i Griffensfeldts Tid endnu intet ordentlig Studium. Den blev drevet af Practici, som ved Slet og ret Menneskeforstand og lang Routine havde erhvervet sig den Færdighed i Lovenes Forklaring og Anvendelse, der kunde tilfredsstille vore narsomme Forsædres Fodringer. Lovkyndigheden forblev i den raae og udbrædede Tilstand, som jeg har beskrevet i Memoria Petri Kofod Ancher (ibland mine nyelig udgivne opuscula latina p. 380. sq.), indtil den fortiente Andreas Hoyer gav samme den liberale Stikkelse, hvori vi nu see den, ved at kræve Sprogkundskab, Historie, Philosophie og Statsvidenskab af dens Dyrkere. Hvad Under, at Griffensfeldt som ikke kiendte til denne Videnskab, uden efter det den var i hans Tid, og ikke vinede hvad den kunde blive ved de frie Konsters Hielp, ikke ansaae den sin Ngtfomhed værdig?

III. Jeg tillægger endnu en tredje Anmærkning, hvortil den tit anførte Forordning giver mig Anledning. I Slutningen af samme frietages Professores Philosophiæ for at være overværende, naar Examina Theologica skeer. De philosophiske Professorer have altsaa været overværende ved den theologiske Examen, førend den philosophiske blev indført! Om blot som Diesbiddere, eller tillige som Examinatører, er ikke klart af Forordningens Ord; og den theologiske Examens Protocoller, som ere forhaanden, gaae ikke saa langt op i Tiden, at man deraf kunde hente Oplysning.

Den første philosophiske Examen holdtes i October 1675 efter Universitets Patronens Grev Griffensfeldts Forskrivt.

De Videnskaber, som i samme Sælde giøres Rede for, vare: Logik, Metaphysik, Physik, Ethik, de første Grunde i Geometrie, Sphærica, Geographie og Arithmetik; dernæst skulde oversættes og forklares en græsk og latinisk Text hos en Autor efter Grammatikens og Rhetorikens Regler: som dette alt nærmere forklares i et af det philosophiske Facultets Decanus kort efter Forordningen udstede latinisk Programma. Af Examinations-Protocollen seer man, at Candidaterne ogsaa for Hebraisk have gjort Rede i denne Examen. Dog lod man sig i lang Tid næie med Lectio hebræa, og endnu i Aaret 1748 findes en Candidat at have faaet Laudabilem til Hovedcharacter, endskiønt han hverken angav Hebraisk eller Geometrie.

De ved denne Examen brugelige Characterer vare i de enkelte Rubriker: *bene* (ogsaa bene bene, ja alle rede 1684 b. b. b., ellers begyndte de dobbelte og tredobbelte bene, saavel som optime først ret at grassere fra 1761) *mediocriter*, *male*, *non male*, *laudabiliter*, *optime*, *laudatissime*, *tenuiter*, *tenuissime*, *hesitanter*, *valde tenuiter*, *vix tolerab.*, *misere*, *misserabiliter*, *utcuoque*, *non satisfecit*, *recte* o. s. v. som enhver Examinator fandt for got.

Den latiniske Rubrik faaer i Aaret 1677 Navn af *Grammatica Latina*, i Stedet for tilforn *Lingua Latina*. — Historien har ingen Rubrik for sig selv, men indbefattes formodentlig under *Geographien*. — I Stedet for *Grammatica Latina* (hvilken Rubrik i nogen Tid staaer ganske blank, som om Latinen ikke var examineret) kommer siden *Conspectus*, som formodentlig var *Borrichii Conspectus*, og fra Aar 1702 kommer først en egen Rubrik for *Auct. lat.* *Conspectus* beholder endnu en kort Tid sin; men fra den 8de May 1702 gaaer den ganske ud, og *Auct. lat.* bliver allene tilbage. — I den græske Rubrik findes undertiden to Characterer, s. E. hæf. non male, b. b., tol. non male; maaskee den ene for *lectura*

eller for grammatica, den anden for Oversættelse, eller den ene for Profaisker, den anden for Poeter. Saaledes ogsaa undertiden i den latinske Rubrik; ogsaa i Arithmetica, som tol. med., b. tol.; hvad det her vil sige, forstaaer jeg ikke.

Fra 1716 begyndte b. b., b. opt., b. b. opt. o. s. v. at tage Overhaand. Fra denne Tid er ogsaa Resultatcharacteren hyppigen Laudabilis, saa at man finder hele Sider fulde af denne Character, da tilforn Laudabilis er overmaade sjelden og ofte i en heel Examen af 3 til 4 Dage ikke udgiven. Man finder ogsaa sjelden efter dette Aar nogen rejiceret, hvilket tilforn er meget hyppigt. — I Arithmetiken findes endnu 1731 angivet tabula pyth. ogsaa fire Species, ogsaa regula trium, ja vel og fire Species vix; og om En hedder det: præfracte negabat se legere posse numeros, nec quidem lingua vernacula. — Fra 12te May 1732 faaer Historien en Rubrik for sig selv, Geographien beholder sin egen. — I May 1733 bleve i 5 Dage 73 Candidater examinerede, hvoraf 26 fik Laudabilem, 18 Haud illaudabilem, 13 Illum, 10 Mediocre — disse vare de brugelige Resultatcharacterer, — og 6 rejicerede. — Under 10 May 1734 finder jeg først vedtegnet under græca N. T. Hæc. Homer. Hesiod., saa at man skulde troe, det sædvanlige maatte have været lectio græca; ligeledes under hebraea V. T. tot. Libri histor., ja undertiden Chaldæisk, Syrisk og Accentuationen angivet. — Ved Aaret 1751 begyndte Nul for Geometrien at tage af og formindskes alt meer og mere; ligesom ikke lettelig nogen faaer Laudab. som har Nul for Geometrie. Ogsaa findes fra 1754 sjelden Nul for Hebraisk.

Ved Skoleforordningen af 1775 fik den philosophiske Examen en nye Skikkelse. De lærde Sprog, tilligemed Historie og Geographie, bleve derfra adskilte, og Røde for disse Rundskaber skulde gøres i en særdeles Examen, som fik Navn af den philologiske.

Denne Examen var egentlig ikkun indrettet for dem, som attraaede Skoleembeder. Dog kunde ingen nyde de første academiske Stipendier, hvorved forstodes de, som overgik 50 Rdlr. aarlig, uden at have denne Examen, ligesom den ogsaa krævedes, naar nogen vilde beholde ethvert andet academisk Stipendium længere end 3 Aar. Til denne Examen gaves ikkun to Characterer, *Laudabilis* og *Haud illaudabilis*. Men da det, som skulde gøres Røde for, kunde kræve halvandet til to Aars Forberedelse, naar en Candidat skulde være vis paa den bedste Character, hvilken dog enhver attraaede; saa valgte de fleste heller at give slip paa de Fordele de kunde have af denne Examen i Henseende til Stipendier, end at underdrage disse Aar fra deres Hovedstudium. Fra den 18de Februarii 1777, da den begyndte, indtil den 28de May 1788, da den ophørte, ere i alt examinerede 121 Candidater, hvilket gjør paa hvert Aar 11, som da ogsaa var det sædvanlige Antal, de philologiske Lærere kunde gjøre sig Regning paa at have til Tilhørere. Ved denne Examen havde Examinator i Historien tvende Rubriker, en for Historie og en for Geographie, som dog siden blev forandret til en, hvilket ogsaa finder Sted ved den nuværende philologiske Prøve.

For den philosophiske Examen bleve forbeholdne den egentlige Philosophie, saavel theoretiske som practiske, Mathematick saavel den høiere som lavere, tilligemed Physiken. Den theoretiske Philosophie, som tilforn havde to Rubriker under Navn af Logica og Methaphysica, beholdt nu kun en under Navn af *Philosophia Theoretica*. Man beholdt ikkun tre Characterer, saavel for de enkelte Rubriker som for Hovedrubriken, nemlig: *Laudabilis*, *Haud illaudabilis* og *Non contemendus*, da man tilforn, foruden disse, havde havt til Resultatcharacterer *Illum* (*recipimus*) og *Mediocre*; og mange flere, som tilforn er meldt, i de enkelte Rubriker. Dog begynder allerede i Aaret 1779 *Laudabilis* at udmærkes ved *.

I denne Forsatning er den philosophiske Examen bleven indtil den nye Fundation for Kiøbenhavn's Universitet af 7de May 1788. I Følge denne skal den philosophiske Examen bestaae af en dobbelt Prøve, den egentlig philosophiske, hvori skal gøres Rede for Philosophien, saavel den theoretiske som practiske, Mathesis pura, samt det meest almeennyttige af Naturlæren og Astronomien; og den philologiske, hvori skal prøves, om Candidaterne i deres første Tid ved Academiet have fortsat deres Fliid i Sprogene og Historien. Denne Examen ere alle de forbundne at underkaste sig, et Aar efterat de ere indskrevne, som have Oplagspenge af Skolerue, eller ville søge Beneficia ved Universitetet; men de, som ikke have Oplagspenge, og ikke forlange Stipendier, ere frietagne derfor, med mindre de selv begiere det, i hvilket Fald dem tilstaaes længere Tid til at forberede sig; men tage de den ikke, saa ere de dog forbundne til siden at aflægge Prøve i de til deres Hovedstudium hørende Forberedelseskundskaber, førend de kan stædes til nogen Embedsexamen. Hidindtil har ikkun en eneste Candidat i Lovkyndigheden underkastet sig denne Forberedelsesprøve. De øvrige som have været og endnu ere i dette Fald, tage enten den ordentlige Examen, eller søge og erholde Dispensation fra samme, eller dog fra en Deel deraf, meest den philologiske. At saadan Dispensation saa letteligen erholdes, har formodentlig sin Grund deri, at det ikke er bleven bestemt i Fundatsen, hvad til denne Forberedelsesprøve egentlig skal kræves, men saadant, tilligemed mere, er overladt Procantsleren at indkomme med nærmere Forestilling om. Vel har det philosophiske Facultet for lang Tid siden indgivet sit Forslag desangaaende til det Danske Cancellie, men dette Forslag er, af mig ubekjendte Aarsager, bleven henlagt. I Mangel af Cancelliets Resolution har Faculteter vedtaget:

- 1) at denne Forberedelsesprøve skal holdes offentlig.
- 2) At Charactererne skal være Admissus og Admissus

etum laude. 3) At Theologerne skal examineres i Latin, Græsk, Hebraisk, Historie og Philosophie, saavel den theoretiske som practiske: Juristerne i Latin, Historie, Mathematik og Philosophie: Medicinerne i Latin, Mathematik, Physik, noget Græsk og Philosophie,

Efter Universitetets Fundats skalde begge disse Prøver anstilles paa een Tid, eller dog kort efter hinanden. Men for at hindre Forvirring i Studeringer og lette Candidaternes Fliid, er dem tilstaaet et halvt Aar til hver Prøve; dog ansees de ikke for at have opfyldt Fundatsen og taget den philosophiske Examen, førend de have overstaaet begge Prøver.

Ved enhver af disse Prøver gives ikkun trende, saavel specielle som Hovedcharacterer, nemlig Laudabilis, Haud illaudabilis og Non contemnendus. Naar nogen i begge Prøver haver særdeles udmærket sig under alle eller de fleste Examinatorer, fremkaldes saadan en Candidat ved Censuren og berømmes af Decanus.

At denne Examen i sin nuværende Forsatning har sat de unge Studerende i en nyttig Virksomhed, som savnedes ved samme efter sin ældste Indretning, er umiskjendeligt. De Mangler den endnu kan have, reise sig fornemmelig deraf, at da saa af de Studerende bringe med sig til Academiet de første Grunde i Philosophie og Mathematik, og dem til disse Videnskaber ikkun forundes et halvt Aar ved Universitetet, naar de ville have Stipendier, nødes de fleste at tage Tilflugt til Manuductorer, for at komme til Maalet i rette Tid; endskjønt dog mange ogsaa med Berømmelse have naaet Maalet ved egen Fliid, og uden at betiene sig af Manuductorer's for Videnskabernes grundige Kundskab ofte skadelige Stienveie. Men denne Mangel skal let kunne høves, enten ved at tilstaae de unge Studerende længere Tid til denne Prøve, eller ved at lægge Grundene i Philosophie og Mathematik allerede i den første Skoleunderviøining.

Følger nu
 Liste paa de Candidater, som i afdigte April
 Maaned have underkastet sig den ene eller
 den anden af den filosofiske Examens
 Prøve.

a) Den filosofiske Prøve.

Den 5te

Wrik Christian Olsen	Laudab.
Erik Holm	Laudab.
Christian Overgaard	Laudab.
Ole Secher	Laudab.
Christian Andresen	Laudab.
Laurits Aagaard	Haud illaud.
Magnus Bogelius	Laudab.
Georg Andreas Münster	Haud illaud.
Friderik Arens	Laudab.
Marcus Elob Rønne	Haud illaud.
Michael Johan Christ. Herbst	Laudab.
Peter Christian Bendix	Haud. illaud.

Den 6te

Peter Rasmus Müller	Laudab.
Erik Hammeleff	Laudab.
Jørgen Kosob	Laudab.
Peter Schielderup Nissen	Laudab.
Christian Bloch	Laudab.
Johannes Leerbeck	Laudab.
Gerhard Severin Heiberg	Haud illaud.
Søren Ancher Winther	Haud illaud.
Jørgen Dachnæs	Laudab.
Knud Graah	Haud illaud.

Den 10de

Marcus Ludvig Hiorth	Laudab.
Johan Henrik Petersen	Haud illaud.
Rasmus Kierulf	Haud illaud.
Jens Greve	Haud illaud.
Henrik Carl Bang	Laudab.
Hugo Christian Lohman	Laudab.

Ludvig Daae	Haud illaud.
Johan Cramer	Non contemn.

Den 12te

Caspar Friderik Lassen	Laudab.
Jens Studsgaard	Haud illaud.
Johan Christian Steinman	Laudab.
Jens Pontoppidan	Laudab.
Broderus Clausen	Haud illaud.
Andreas Biering Andresen	Laudab.
Henning Jensen	Laudab.
Christian Graae	Laudab.
Matthias Lassen	Haud illaud.
Henrik Larsen	Haud illaud.
Marcus Andreas Bränniche	Haud illaud.

Den 13de

Gunder Langberg	Laudab.
Nicolai Hesselberg	Laudab.
Albert Cranz Stabel	Laudab.
Nicolaus Norman	Laudab.
Eiler Schavland	Laudab.
Johannes Winding	Laudab.
Johan Bull Møgfeldt	Laudab.
Voetius Nasch	Laudab.
Jens Weise	Haud illaud.

Den 15de

Friderik Vech	Laudab.
Christian Conrad Henne	Laudab.
Christian Splet	Non contemn.
Johannes Schreiber	Laudab.
Abraham Møller	Haud illaud.
Thomas Schat Nordam	Haud illaud.
Severinus Storm	Laudab.
Jens Leegaard Schumacher	Haud illaud.
Johan Georg Klingenberg	Non contemn.
Friderik Wilhelm Benzen	Haud illaud.
Rasmus Müller	Haud illaud.

Den 17de

Andreas Brøndum	Non contemn.
-----------------	--------------

Peter Christian Maaberg	=	Haud illaud.	Christopher Matvig	=	Haud illaud.
Henrik Johan Lavog	=	Laudab.	Andreas Andersen	=	Laudab.
Samuel Stub Juel	=	Haud illaud.	Edvard Augustinus Haart	=	Laudab.
Novel Sveistrup	=	Laudab.	Peter Wilhelm Berner	=	Laudab.
Andreas Sartorph	=	Laudab.	Peter Rasmussen Hjorth	=	Haud illaud.
Den 19de			Johan Henrik Volte	=	Haud illaud.
Jens Peter Debes	=	Laudab.	Knud Sonne Birch	=	Laudab.
Jacob Hyphoff	=	Laudab.	Christopher Dahl	=	Laudab.
Jens Teilmann	=	Haud illaud.	Den 8de		
Carl Friderik Trant	=	Laudab.	Johannes Engelhart	=	Laudab.
Truels Lyng Cron	=	Laudab.	Soren Willumsen	=	Laudab.
Christian Bengton	=	Haud illaud.	Niels Esmarck Olgaard	=	Laudab.
Nicolaus Nohr	=	Haud illaud.	Thomas Christian Wichusen	=	Laudab.
Johan Georg Guldbach	=	Laudab.	Andreas Hegelund	=	Laudab.
Laurig Vadum Rømer	=	Laudab.	Johannes Hjorth	=	Haud illaud.
Nicolai Drummer	=	Laudab.	Martin Nicolai Müller	=	Laudab.
Jens Helst	=	Laudab.	Johan Jacob Stephensen	=	Laudab.
Niels Storm Riegels	=	Laudab.	Carl Ulrik Amundin	=	Laudab.
Den 20de			Erik Christopher Bliz Nyning	=	Laudab.
Hans Hagerup Gylbenpalm	=	Haud illaud.	Friderik Benjamin Nyning	=	Haud illaud.
Soren Faurshou	=	Non contemn.	Den 9de		
Ernst Henrik Andfiar	=	Haud illaud.	Jonas Collin	=	Laudab.
Johan Peter Kholm	=	Haud illaud.	Julius Frid. Ludv. Eders	=	Laudab.
Den 22de			Soren Faurshou	=	Haud illaud.
Wilhelm Carl Schousboe	=	Laudab.	Peter Christian Wendix	=	Haud illaud.
Johan Buchholts	=	Haud illaud.	Ernst Christian Fischer	=	Laudab.
Bernhart Hagerup	=	Haud illaud.	Laurig Aagaard	=	Haud illaud.
Georg Andreas Hagerup	=	Haud illaud.	Thomas Georg Krog	=	Haud illaud.
Carl Johan Møller	=	Laudab.	Jens Strarup	=	Laudab.
Johan Conrad Dächler	=	Non contemn.	Henrik Henriksen	=	Haud illaud.
b) Philologisk Prøve.			Severin Ancher Winther	=	Haud illaud.
Den 4de			Johan Friderik Vroust	=	Haud illaud.
Sophus Peter Friderik Scheel	=	Laudab.	Den 11te		
Theodorius Thortaciüs	=	Laudab.	Niels Engelhart	=	Laudab.
Johan Georg Helst	=	Laudab.	Magnus Vogelius	=	Laudab.
			Christian Bloch	=	Laudab.

Georg Andreas Münster	Laudab.
Bernhard Hagerup	Haud illaud.
Thomas Baildon Ferslev	Haud illaud.
Henrik Ditlev Lund	Laudab.
Poul Fenger	Laudab.
Morten Henrik Rielland	Haud illaud.
Johan Meyer	Haud illaud.
Friderik Christian Bruun	Laudab.

Den 16de

Jens Christian Berg	Laudab.
Jonas Kirsebom Dahl	Laudab.
Berhard Heiberg	Haud illaud.
Marcus Eiod Rønne	Haud illaud.
Friderik Arenh	Haud illaud.
Carl Johan Møller	Laudab.
Georg Nimb	Haud illaud.
Peter Vilhelm Juul	Laudab.
Georg Jørgensen	Haud illaud.
Niels Haar	Laudab.
Georg Marcus Leverenh	Laudab.

Den 18de

Marcus Ludvig Hiort	Laudab.
Berhard Christian Wager	Non contemn.
Nicolai Christian Søb	Laudab.
Jonas Christian Finkenhagen	Laudab.
Johan Friderik Høeg	Laudab.
Johan Friderik Rasmussen	Haud illaud.
Hagen Hannevad	Laudab.
Schule Magnussen	Haud illaud.
Peter Hansen Blesberg	Haud illaud.
Georg Dachneß	Laudab.

Den 23de

Albert Sadolin Sabroe	Haud illaud.
Andreas Thonning	Haud illaud.
Peter Leopold Nicolai	Haud illaud.
Ludvig Lupfau	Haud illaud.

Matthæus Rasm	Haud illaud.
Rasmus Brendstrup	Laudab.
Povel Hofst	Laudab.
Elias Justesen Høeg	Haud illaud.
Augustinus Christian Mohr	Haud illaud.
Jochum Peter Broust	Haud illaud.
Vendix Rasch	Haud illaud.
Johan Georg Nicolai Nyegaard	Laudab.

Udmærkede i begge den philosophiske Examen Prøver.

Ulrik Christian Ossen.
Peter Rasmus Møller.

II.

Om Communitetet *).

Communitetet i Kiøbenhavn har havt en svag Begyndelse. Christian den Tredie som fornyede Universitetets Fundats, befoel, at der aarligen skulde leveres til Forstanderen for Helliggjestes Hospital 12 Læster Rug, hvoraf 12 fattige Studenter skulde underholdes; disse Antal forøgede samme Konge med 8 ved Tillæg af andre 6 Læster. Derved blev det i denne Konges Tid. Men hans Eftermand Friderik den Anden lagde Grunden til Communitetet, saaledes som det nu er, ved at skienke af sit og Kronens Gods i Sjælland og Falster, tilligemed Tiender i Sjælland, saameget at af Renten daglig kunde bespises til Middag og Aften 100 fattige Studenter i ovenmeldte Helliggjestes Huus eller Hospital, indtil et beqvem-

*) Det historiske i denne Beretning har jeg for første Gange uddraget af Hr. Præst Beckmans med megen Flid sammenskrevne *Communitatis regie haniensis Historia, specimenibus academicis edita*, Haan, 1785.

mere Stod kunde indrettes. En Deel af dette Gode (hvilket Beckman skatterer tilsammen imod 70000 Rdlr. circiter septuagies mille unciales) havde tilforn tilhørt de catholske Bisper. Friderik den Andens Gavebrev og Foundation af 25 Julii 1569 er aftrykt hos Beckman.

Man seer deraf, at denne Stiftelses Hensigt fornemmeligen har været (som Fundatsens Ord udtryffeligen lyde): "at Guds Ord og det hellige Evangelii Ministerium kan forfremmes udi disse Lande". Det befales derfor: "at de som denne Almisse nyde og bruge ville, dagligen, foruden andre deres Studia, høre dennem som læse og explicere den hellige Skrive her udi Universitetet; hvo derudi findes forsammelt eller modtvillig efter første og anden Paamindelse, han skal fra saadant Bort og Underholdning forvises og aldeles udvises".

Og nu er det ikke at undre, at ingen efter samme Fundats maatte tilstedes at nyde denne frie Kost, "uden det skede med ganske Facultatis Theologicae Raad og Samtykke". Dog skulde Decanus Facultatis Artium eller Decanus i det philosophiske Facultet, tilligemed Professore Fac. Theol. "hver Fierdingaar gaac ind i samme Studenteres Convent og Forsamling, og der om deres Underholdning og andet stitteligen forfare, og hvis Bross i nogen Maade findes kan, den siden at nedlægge og affasse".

Forresten stod den hele Stiftelse, i Henseende til det Deconomiske, under Hovmesteren og Cancelleren, hvilke, tilligemed Conservatores Scholæ (hver ved venteligen forstaaes de, som siden efter kaldtes Quæstore Univers. og nu Inspectores quæstoræ) og Fac. Theol. skulde reengang aarligen ottende Dagen efter Philippi Jacobi Dag modtage Regnskab for Gode og Tiender. Af Overskuddet skulde de meest fattige blant de 100 Alumni forsynes med Klæder,

Bøger og anden Nødtørst; hvorfor illegemaade skulde aflægges Regnskab.

Ved samme Fundats stiftes 4 Kongelige Reisesstipendier, 3 theologiske og 1 medicinsk, hvortil Indtagterne anvises af Sorøe, Antvorskov og Ringsted Kloistere, hvis Abbeder, Priorer eller Forstandere tilholdes aarligen hver Paaske at levere til Communitetets Deconomus tilsammen 400 Daler til 4 danske Studenteres Underholdning udenlands, hver med 100 Daler om Aaret, hvilke ingen maatte tilstedes at nyde, med mindre han tilforn var promotus magister artium, og det hele Universitet kiender ham duelig til at blive en Doctor in Theologia eller Medicina, og at han i Fremtiden med Ære og Nytte kunde være en Professor ved Universitetet, eller en Superintendent her i Riget. Hvad der siden er blevet af disse Reisesstipendier, skal jeg ikke sige. Det eneste jeg derom har kunnet erfare, er, at de herester ere blevne anviiste paa Antvorskovslot allene; og da man klagede over, at de dersfra urigtigen indløb, blev Rensetekammeret befalet at udbetale disse 400 Daler aarlig til Universitetet, som følgende Christian den Fierdes aabne Brev, hvoraf Hr. Etatsraad Holterman har havt den Godhed at meddele mig Afskrift, udviser:

"Christian den Fierde ic. gjør alle vitterligt, at efter som vor kiære Hr. Fader, Salig og Høitlovlig Thukommelse, for nogen Tid siden forleden har forordnet i den Fundats for de 100 Studenteres Underholdning her i vor Riisstæd Riisenhavn, at aarligen skulde udgives af Antvorskov, Søer og Ringsted Fire Hundrede Daler til 4 Personer at holde udenlands, og siden er forordnet, at fornævnte 400 Daler skulde aarligen udgives af vort Slot Antvorskov, og efterdi Os Elskelig Rector og Menige i Universitetet her sammesteds haver underdanigst tilkiendegivet, at fornævnte 4 Personer

undertiden skeer Forhindring, at samme Penge ikke aarligen og til god Nøde og rette Tid udkommer, derover fornævnte Personer i deres Studering bliver forsamte; da have Vi naadigst forordnet, at fornævnte 400 Daler skal herefter aarligen udgives af Vort Rentekammer til hver Kyndermisse, paa det de i rette Tid aarligen kunde dem udenlands tilskickes og ikke derover paa deres Studia forsømmes, som hertil skeet er. Bedende og bydende Vore Rentemestere, de som nu ere, eller herefter kommende vorder, at de aarligen til hver Kyndermisse af Rentekammeret udgiver og forordier de Høilærde her sammesteds paa fornævnte 4 Personers Begne fornævnte 400 Daler, ei giørendes dem derpaa nogen Forsang eller Forhindring i nogen Maade, saa de for Os ikke skulle have dem at beklage.

Actum Haunia den 29 November 1600."

Hvorledes det siden er gaaet til, at Rentekammeret ganske har ophørt med Betalingen af disse 400 Daler, veed jeg ikke: vist er det, at for nærværende Tid ingen Kongelige Reisespændier ere ved Universitetet.

I denne Fundats tales intet udtrykkeligt om noget Slags Øvelser, enten med at declamere eller disputere, som Alumni der nyde den frie Kost, skal være forbundne at tage Deel i. Det eneste Sted, som kunde drages derhen, kunde være dette, hvori anordnes: "at der skebs og altid skal tilskickes en lærd og velforfremmet Person, som kan være den øverste og besynderligste over det ganske Antal, hvilken ene skal have Magt til med sine Medbrødre at handle og paaminde, om hvis deres Leilighed kan findes, og med Forstanderen paa alle deres Begne, om hvis deres Vill og Mød kan være anliggendes at ud-

rette, paa det at alting desbedre kan være til Villte og Venskab i alle Maade". Disse Ord: at handle og paaminde om hvis deres Leilighed kan findes, d. e. (Efter den Bemærkelse, som Ordet Leilighed havde paa denne Tid) om alt hvad der kan være til deres Bedste og Fordeel, ere alt for almindelige og vidtindsrakke, end at man turde forstaae dem om Naad og Formaninger, i Henseende til deres Studeringer allene, endskjønt disse heller ikke bør udelukkes; meget mindre indskrænke dem til lærde Øvelser foretagne ved Spisebordet, allerhøjest da den Person her tales om, er den som blev beskicket under Navn af Præpositus eller Provst, og havde Opsigten over den hele Indretning; hvorimod Decani eller Degnene vare de, som skulde styre Øvelserne ved ethvert Bord.

Imidlertid seer man af de hos Beckman anførte Bordlove og Kongelige Anordninger, at det theologiske Facultet tidlig og, som det synes, strax fra Stiftelsens Begyndelse har tænkt paa at indføre lærde Øvelser for eller efter Spisningen, som bestode deels i Opdragsning af udenadlærte Pensa, deels i Forelæsninger af Bibelen, af en historisk Krønik og paa Festsdagene af Luthers eller Hemmings Postil. Disputeres øvelserne vare deels ugentlige fire Gange om Ugen under en Decanus's Bestyrelse, deels hvoe anden Uge om Søndagen fra 1:2 i Lectorium pedagogicum (som ventelig har været forskellig fra Spisesalen eller convictorium) under Præsidium af en Baccalaureus artium, over Theses af alle de Videnskaber og Sprog, hvorover holdtes offentlige Forelæsninger, saasom over Grammatik, Dialectik, Rhetorik, Physik, undertiden ogsaa Mathematik. Ved disse Øvelser skulde Decanus i det philosophiske Facultet eller en af ham beskicket Magister være tilstøde, for at styre dem, at de ikke udartede til Riv og Klammer. Men disse sidste Øvelser bleve betalte. Enhver Opponent fik 4,

Respondens 8, Præses 12 Skilling. Her bleve ogsaa opførte Comœdier af Terent; dog maatte de først læses og approberes af Theologerne og Rector.

En Hovedhensigt ved disse Dvælses var at skaffe Alumni Færdighed i de lærde Sprog. Til den Ende var enhver, saasnart han satte Foden i Spisestuen, forbunden at tale Latin eller Græsk. Lod nogen sig høre i sit Moderemaal, blev han første Gang mulcteret efter hans Commensalers Godtbefindende; gjorde han det oftere, kunde han derfor udelukkes af Communiteret. Ja endog, naar nogen ved en offentlig Disputere-Akt begik en grov Bommert imod den latinske Grammatik, skulde han stædes fra Klosteret.

Men saa streng man var imod grammaticalske Bommertes, saa skaansom synes man at have været over Anstød mod Sæderne. Den som kom drukken tilbords, betalte sine 4 Sk. og maatte gaa bort. Endogsaa for Disciplerne af Kiøbenhavns Skole, de saa kaldte Davidici eller Davidsdegne, som i Christian den Fjerdes Tid fik frie Kost paa Klosteret, for at synge i Slotskirken, naar Kongen var borte, finder man denne Lov: at hvem der af dem kom drukken tilbords, skulde betale en Slet Daler. Overalt seer man af de idelige Mandater imod Drukken-skab og Alhusens Besøg, hvor herskende denne Last maae have været paa disse Tider. Dog var det hverken Wiin eller Brændeviin man drak sig fuld i, men stærkt Æll, hvilket dog ikke vankede paa Klosteret hver Dag. Kun Helligtrekonger-Aften var det en gammel Skik, at alle Communiterets Alumni kom sammen, og ved et Kruns godt Æll, som Oeconomus maatte skaffe dem, helligholdt deres velgiørende Stifters Minde. Derfor, da Communiterets Gods efter de svære Krige under Frederik den Tredie var saa forfaldet, at Oeconomus ikke kunde skaffe godt Æll til denne Høitidelighed, frænkede dette den daværende Provst

M. Søren Glud saameget, allerhelst da han hørte, at 40 Alumni skulde reduceres, at han ikke skittede om at være Provst længer, men nedlagde sit Embede.

Ovenmeldte latinske Disputere-Dvælses iagttoges saaledes med reimmelig Nøiagtighed i næsten 200 Aar, og satte vore Studenter, som Solberg bemærker, i stor Anseelse hos Fremmede, fornemmelig formedelst den Færdighed de havde i at udtrykke sig paa Latin. Man finder derfor og, at tyske Studenter kom her over fra Pommeren, Mecklenborg og flere Steder, for at tage Deel i disse Dvælses. Og som en Følge af denne gamle Anseelse bør man maaskee ansee det, at endog i vore Tider den regierende Hertug af Württemberg, da han for nogle Aar siden besøgte Hovedstaden, begierde, for at kiende Universitetet fra sin glimrenste Side, at bievaaen en Disputere-act, hvilken ogsaa for hans Skyld blev anstillet: om han dermed har fundet sig tilfredsstillet, skal jeg ikke kunne sige.

Hvad ellers disse Disputere-dvælses i sig selv angaaer, da er det dog altid bedre, at et Universitet admærker sig ved noget, end ved intet, naar kundesse noget er af det Slags, at de Lærdes almindelige Dom sætter Priis derpaa, og at det bestaaer i Færdighed, som mange ønske sig, men ikke altid have Leilighed at erhverve. At besvare spidsfindige Indvendinger i et fremmed Sprog uden lang Betænkning, opvækker Mængdens Beundring; og da Været herover paa denne, bør man ikke give Slip paa det, hvorved man har opvakt Beundring, om det saa var at kaste Kiærner igiennem et Naaleøie, for at søge Været i en Bei, hvor andre have vundet Forspringet for os. Kun naar Tingen taber sin Verdi i den almindelige Opinion, er det Tid at forlade den.

Forresten er jeg i Almindelighed, i Henseende til disse Dvælses Myrte, af samme Tanker som Solberg

(Danmarks og Norges verbflige Stat Cap. V. S. 191.) "at de tiene mere til Pral og Opsigt" — han kalder det til Ornament og Sirat — "end til Devits paa Ens Lærdom. Thi man seer ofte (siger han) at de allerlærdeste Mænd, som fast ikke vide andet, end Methodum disputandi, og kan tale nogensledes Latin, acqvitere sig allerbedst, og derimod de lærdeste og dygtigste Mænd, som enten ikke have Færdighed udi at snakke, eller Driftighed udi at tale publice, at være bleven beskæmmede udi Cathedra af dem, der intet vide uden Sigtkonsten, og have Magaziner af subtile Distinctioner". Ogsaa deres Nytte for det latinske Sprog er meget tvetydig, da det ofte hender sig (som Holberg sammesteds S. 189. meget rigtig bemærker) "at mange derover faae en Habitude til at tale lidet accurat, hvilken de siden neppe kan vænnes fra igien: nimia ista assiduitate facilitas magis quam facultas; nec fiducia sed temeritas paratur, som Plinius siger Libr. 6. epist. 29. item Qvintilianus: non assuecat sermoni juvenis, qui dediscendus est. Heraf kommer det, at mange af Studenterne selv gjøre Forskiel paa god Latin og brugelig Klosterlatin". Med alt dette kalder Holberg Communitetet den bedste Skole Academiet har, og raader de Unge, at de i deres første academiske Aar stittigen besøge samme. Og, hvor store Tanker man har gjort sig om disse Dvælseser, seer man ogsaa deraf, at mange Rige i Christian den Tjendes Tid trængte sig til Communitetets Kost, under Skin af at kunne tage Deel i disse nyttige Dvælseser; og da de Fattige besvarede sig over: at de Rige nøde Kongens Kost, de Fattige lede baade Hunger og

Groft, befalede denne store Konge at oprette 10 nye Borde paa Communitetet for de formuende Studenter, hvor de kunde have Kosten for 4 Mk. ugentlig, og tage Deel i Dvælseserne som de andre. Beckman ansøger, at Theologerne paa samme Tid efter et Conclusum Consistorii advarede Alumni paa Regentens og Communitetet: "at tage sig vare for den pavelige Suurdei". Have de maaffee befrygtet, at de fattige Candidater til Lærembeder i Kirker og Skoler skulde blive besængede af de rige Kostgiengeres Naboeilag, der ventelig ikke vare saa orthodoxsindede, som de Fattige? — I nyere Tider efter at Kosten var affaaffet, kunde ogsaa formuende Studenter tage Deel i Dvælseserne, under Navn af exercitarii.

Hvorledes disse Disputeersvælseser i vore Tider ere komne i Forsald, saa at man har maattet være betænkt paa, i deres Sted eller dog tilligemed dem at indføre andre Dvælseser for Communitetets Alumni, er ikke vanskeligt at forklare. Smagen i Litteraturen forandrede sig ved de skønne Videnskabers Dyrkelse i Moderemaal; Skionhederne i Foredraget bleve giorte mere besvuelige ved smukke Skrifter i Landets Sprog; den finere og urbane Tone som disse gave almindeligere Smag paa, opvakte en Affmag for den Rusticitet og Ubeskedenhed, som herskede i de sædvanlige Disputeersvælseser. De paa Communitetet vare udartede til Mundhuggerie og Riven om Ting ikke vigtigere end Pavenes Skiæg; Ungdommen vænede sig til en modbydelig Regleshyge, og dannede sig en Modsigelsesaand, som endog var fiendelig i daglig Omgang *). Hertil bødroye ikke lidet de fra Arilds-

*) Man kan vel sætte Troe til en Mands Ord, som selv i sin Ungdom har været en af vore bedste Disputatorer, og hvis Færdighed i at disputere Universitetet maaffee kan takke, at det taler ham iblant sine Lævere, naar han saaledes beskriver Disputeersvælsesernes Tilstand paa Communitetet for den sidste Forandring: "Animadvertit Angustissimus nosse Monarcha, exercitia ista disputatoria — tractu temporum in loqvacissimam garulitatem & clamoriam de laza caprina altercationem, subinde degenerasse; ita ut rotus actus propius

tid indførte Bøger at disputere over, som lidet harmonerede med de nyere Tidens Indsigter i Theologie, Philosophie og Naturlære: Bogen maatte dog forsvares, og Belæstændighed udkrævede, at Præsæs skulde beholde det sidste Ord. Dertil kom, at Modersmaalets Dyrkelse gjorde Færdigheden i at tale og skrive Latin alt vanskeligere, og at Disputationsøvelserne udenfor Communitetet bleve stedse sieldnere. Professorernes aarlige Disputater forvandlede til uimodsigelige Afhandlinger; Studenterne havde saaledes ingen Leilighed at vise sig som Opponenten og Defendenter. Selv de tvende Collegiers Alumner, som tilforn havde maattet lade en aarlig Disputats trykke og offentlig forsvare, dispenseredes formedelst Tidernes Tranghed og Stipendiernes Ringhed fra at lade deres Striidskrivter trykke, og afgjorde gemeenslig deres Tvistigheder imellem dem selv.

Disse Omstændigheder kunde ikke undgaae den Mand's Opmærksomhed, som med saa varm en Omhu antog sig Litteraturens Sag, og som kjendte Universitetets Detail saa nøie. Hr. Geheimeraad Hægh Guldberg søgte at gøde denne gamle Stiftelse et nyt Liv ved en nye Foundation, og at sætte Øvelserne paa Communitetet i nøie Sammenhæng og Overensstem-

melse med den under 11te May 1775 udgangne Forordning om academiske Examinier. Communitetet blev ved denne nye Indretning en virkelig Skole, hvor Alumni i en vis Orden skulde daglig giøre Rede for et vist Pensum, som de maatte have gjort sig bekendt af visse foreskrevne Bøger, saavel videnskabelige som philologiske. For at forsyne dem med disse Bøger, blev anlagt et Bibliothek ved Klosteret; hvorfra Alumni kunde erholde de fornødne Bøger til Laans. Disputationsøvelserne betydede lidet ved denne Indretning. Thi ikkun i det sidste halve Aar af de fem, som Alumni nøde Klosteret, skulde de disputere, "som de (siger Forordn.) der da vide, hvorom de grundigen og værdigen kan tvivle". Desuden skulde enhver Alumnus i den sidste Maaned han var paa Klosteret, og førend han gik ud derfra, forfatte en Dissertation, og forsvare den offentlig paa Regentens, af hvilke Prøveskrivter de Bedste skulde besørge trykke: "hvormed, (siger Fundatsen) al videre Disputats paa Klosteret skal være affkaffet".

At denne Skole alligevel kunde blevet meget frugtbringende for den studerende Ungdoms saavel philologiske som videnskabelige Kundskaber, er ikke at paatvivle. Men den hele Indretnings Gavnlighed

ad petulanter rixanrium strepitum, quam sobrie veritatem disquirenrium zelum, accessisse videretur. Itaque non sine indignatione perspiciens, ludicris ejusmodi concertationibus juvenilem potius ali & irritari prociaciam, quam solidam angere scientiam, promoveri eruditionem; provide hand ita pridem coisic jusse viros aliquot, prudentia non minus quam doctrina atque eruditione conspicuos, quibus id negotii datum, ut sociatis consiliis his medeantur incommodis, curva corrigant, collapsa restituant, confusa in ordinem redigant, & quid maxime sit conducibile, sollicitè dispiciant" &c. *Rotthöll* Orat. habita in Nar. regis Anno 1777. som er indført i *acta litteraria Univ. haun.* p. 305. folg. Hvad Hr. Conferenceraad *Rotthöll* i dette sidste Sted beretter om den af Kongen nedsatte Commission til Klosterøvelsernes bedre Indretning, skal, efter Hr. Beckmans Erindring, ikke være saa ganske rigtig, da *unus Theologorum* har forskifret ham, at denne Commission ikke skulde giøre nogen nye Indretning paa Klosteret, men ikkuns sørge for, at den allerede biesaldte Indretning blev iværksat. Denne Modsigelse forstaaer jeg ikke; thi den Commission Hr. Conf. *Rotthöll* taler om, er ventelig ingen anden, end den, efter hvis Foreskilling den nye Foundation for Communitetet og Regentens af 25 Junii 1777, hvori Alumnorum Øvelser for Fremtiden bestemmes, blev udfærdiget.

kerede paa Decanernes Valg. Disse maatte stedse være Mand af yppere Indsigter og Samvittighed, som Alumni kunde staae i den Tanke om, at de vare dem overlægne i Kundskab og Lærdom, og vilde deres sande Bedste. Saa snart Omsorgen for disses Valg flappedes, og man blev nødt til at tage Decani af Nødvendighed, Medlidenshed eller Yndest, maatte strax Indretningen forfalde, og Decani fra de Studerendes Ledere og Lærere forvandles til blotte Hørere, som modtoges deres Alumniers Hiemsfer med gunstigt Øre, og vare glade til, naar disse ikke indlode sig med dem i besværlige Discussioner. Naar derhos saadanne Decani beholdt den grusomme Ret at kunne i en lukt Protocol, som Alumni aldrig fik at see, optegne om deres Commensaler, hvad de vilde; saa stod saadan en Skole Fare for at blive et Nov for stolt Bankundighed og lumsk Bagvaskelse. Jeg siger ingenlunde, at Communitetet i sin nærværende Forfatning er saa dybt sunket; jeg forklarer ikkun, hvorledes det efter den Grundvold det er bygget paa, kunde forfalde; allerhelst naar den Mand der havde sat den hele Maskine i Gang, blev sat ud af Stand til selv at vaage over sit Værk. Thi det er en gammel Klage i Henseende til mange af vore, endog ypperligste, Foranstaltninger, at de mere ansees for at tilhøre den Mand, ved hvis Indskydelse de ere blevne til, end at tilhøre Staten; og naar denne Mand ikke meer har med Statsstyrelsen at gjøre, overlades de, som faderløse Børn, til sig selv, ja det som værre er, Misbrugene som ere uadskillelige fra enhver nogenledes compliceret Indretning, begunstiges, for at gjøre Anlægget forhadet og omsider at faae det kuldkastet.

For at være bestomere forvissat om, at Dvelferne paa Communitetet bleve nøie holdte og fortsatte paa den i den nye Foundation foreskrevne Maade, forordnedes en bestandig Commission, "som paa det

nøieste Skulde have Indseende med, at Kongens Villie om Dvelferne i et og alt blev opfyldt"; til hvilken Ende fem af Commissionens Medlemmer Skulde een gang hver Maaned komme i Dvelfernes Tid paa Klosteret, anhøre et lidet Dvelferne, eftersee Protocolterne, og deri tegne deres Vidimus. "Og naar (hveder det til Slutning S. 59.) formedelt nogen af denne Commissions Lemmers Afgang, en anden behøves uden nævnt, haver Commissionen strax at gjøre Os Forestilling om den ledige Pladses Besættelse". Men saasnart Bærknefteren var borte, som havde sat Maskinen i Bevægelse, bekymrede man sig ikke længer om at holde den i Gang. Den nedsatte Commission døde hen af sig selv, og ingen tænkte paa at besætte de ved Døden afgaaende Medlemmers Pladse. Den nye Indretning faldt lidt efter lidt i en Dvale, hvoraf den venter sin Opstandelse til et nyt, maaskee ligesaa ephemerisk, Liv fra den til Skolernes og Universitetets Forbedring for nærværende Tid siddende Commission.

Spiisningen vedvarede paa Communitetet indtil Aar 1736. Da blev af det theologiske Facultet foreslået Kongen, at da Communitets- og Regentsbygningens Fornøelse efter den store Ildbrand havde medtaget saa anseelige Summer af Communitetets Kasse, syntes det gavnligst, at Spiisningen ophørte, og enhver Alumnus fik i Kostpenge ugentlig 4 Mk.; hvorimod Dvelferne maatte vedblive. Dette blev bevilget. Ved denne Forandring ere Communitetets Indtægter vorne saa anseeligen, at man ikke allene har kunnet forsøge Antallet af Alumni indtil 154, men ogsaa oplægge en betydelig Capital, naaget de store Bekostninger, som Jordegodsets Forbedring efter nyere Landhuusholdningsprincipier, ved Opmaalning, Udskiftning, Gaarders Udnyttning m. v. har forvoldet; hvilken sidste Velstand især maae tilskrives nuværende Oeconomus, Hr. Etatsraad Holtermans Narvaagenshed.

Men saa nyttig denne Forandring har været for Communitetets Midler, saa kunde det maaskee blive Spørgsmaal, hvad Stiftelsens Hovedsiemeed, som var at hielpe de fattige Studerende, derved har vundet. 4 Mk. ugentlig kunde maaskee i Aaret 1736, da Prisen paa alle Levnetsmidler var ulige lavere end nu omstunder, være tilstrækkelig Godtgjørelse for Middagskosten, men neppe engang den Tid for baade Aftens- og Middagskost, hvormed den fattige Kostgjænger tilføen var bleven forsynet. Men i nærværende Tid strækker denne Hielp neppe til tarvelig Middagskost. Deraf følger, at den fattige Alumnus enten maae forsynes med flere academiske Beneficier, hvilke derved fragaae andre, eller han maae beleme sig med saa mange Huus-Informationer, at Tiden betages ham til selv at studere, og han altsaa sættes ud af Stand til at opfylde det Siemeed, hvorfor han nyder Kostpenge. Man har derfor ogsaa ofte været betænk paa at forhøie disse, og i den sidste Foundation for Communitetet af 1777 fastsættes udtrykkelig (§. 21.) at Tallet af Alumni ikke maae forøges, førend der er sørget for, at de nuværende kunde hver nyde ugentlig et Tillæg af 2 Mk., eller 1 Ndr. om Ugen. Smid- lertid er denne Forøgelse endnu ikke skeet, og vil vanskeligt skee i vore mod den studerende Armod saa ugunstige og paa Speculationer til Anlæg, som smigre Tidernes Smag, saa rige Tider.

Man kunde maaskee og tvivle, om Kostpenge, endog naar man antager den største Nedelighed og Omhyggelighed hos de Uddelende, kan med samme Sikkerhed ventes at komme de sande Fattige tilgode, som Kosten i Naturen. Denne kan dog en Fader i Kiøbenhavn, som selv holder Dug og Dist hieemme, ikke synderlig være tiemt med for sin Søn; deskosnarere kan den komme den fremmede Trængende tilgode, som meest behøver denne Hielp. Kostpenge derimod kan

enhver Fader være tiemt med; Skulde det endog ikkun være til Lommepenge for Sønnen. Paa den anden Side kan siges til Forsvar for Kostpenge i Stedet for Kost, at denne Hielp ikke kan nydes, uden af de Allerfattigste og Udenbyes, da dog mangen Fader, han hoi i Kiøbenhavn eller have en Slægt, en Ven der, hvor hans Søn kan have enten ganske eller nogle Dages frie Kost, kunde behøve Kostpengenes Hielp til andre sin Søns Fornødenheder. Saadanne maae da savne denne Kongelige Gave, naar den oppebæres i Naturen. Overalt har man allevegne, hvor frie Spiisning har været indført, som ved Hospitaler og latinske Skoler, fundet, at den ikkun berigede Spissemesteren og Opsynsmændene, og gav Kostgjængerne Anledning til idelige Klager. Man har derfor allevegne affkaffet den; og om den nogeninde skulde indføres igien ved Universitetet i Kiøbenhavn, saa burde den dog ikke fornyes paa den gamle Fod, ved at ansætte Spissemester med al den dertil hørende Apparat, men Alumni tinges i Kost i smaae Hobe hos Spisværtter eller andre Familier, ligesom det skeer ved Friebordene i Göttingen; endskjønt jeg vel indseer, hvad Vanskeligheder ogsaa denne Indretning er forbunden med, især ved Levnetmidlernes idelige Stigen, som naar Kosten stedse skulde blive forsvarelig, idelig vilde forvolde Forhøielse i Kostpenge; denne er nu vel ogsaa i nærværende Forfatning at ønske, men om den ikke kan erholdes, gior den dog ikke denne Belgierning unyttig for Nyderne, som den ved slet eller utilstrækkelig Kost vilde blive; hvilket er Tilfældet i Leipzig, hvor ved et for 200 Aar siden stiftet Friebord af nogle Hundrede Mennesker, som betales efter den forud giængse Priis paa Levnetsmidler, den Mad, som bliver frembaaret, ikke er tilstrækkelig at mætte den halve Deel af Gæsterne. Saalænge den nuværende Foundation for Communitetet bestaaer, skal Kosten i Naturen

herafter aldeles ophøre og maae ei have Sted (S. 76.)

I de ældste Tider valgte Munnii selv ved ethvert Word deres Decanus, som skulde confirmeres af Provsten; Provsten blev atter valgt af Decani og confirmeret af det theologiske Facultet. Men denne republikanske Form bestod ikke længe. Det theologiske Facultet tiltog sig ikke allene at vælge Provst og Decani; men fik ogsaa lidt efter lidt det hele Opsyn over Communitetet til sig, hvilket det i Forstningen deledede med deres Colleger af de andre Faculteter, fornæmnelig med Decanus i det philosophiske Facultet; thi allerede efter Friderik den Andens Foundation var Decanus Facultatis Artium forbunden i det mindste hvert Fierdingaar at indfinde sig paa Communitetet, tilligemed det theologiske Facultet, og paasee, at alting der gik ordentlig til, og affaase hvad Misbruge der forefandtes. Han findes ogsaa at have, tilligemed Facultetet, underskrevet de udstedte Wordlove, undertiden allene, undertiden tilligemed Rector; ligesom han og skulde være overvarende ved de halmaanedlige Disputeresøvelser; ja det hele Collegium Professorum besørge de Theses foreslaagne, hvorover ugentlig skulde disputeres. Hvorledes dette uagtet hele Bestyrelsen kunde komme i Theologernes Hænder, er ikke vanskeligt at begribe; thi da de allene havde den Herlighed at bortgive Pladsene paa Communitetet, skittede deres Colleger vel ikke meget om, blot at deklage i Byrderne. Jeg kalder det en Herlighed, endskjønt jeg meget vel veed, hvormeget Bekymring denne Herlighed forvolder en retskaffen Mand, som ønsker at vælge uden Bild og Venskab, og at den der elsker sin Roe og Magelighed, heller vil undvære den. Men da den dog kan tiene til at knytte det Vaand, som bør være imellem Lærere og Tilhørere, og som bør grunde sig paa den Overbevijsning de Sidste have om, at de

Første skønne paa deres Flid, og ønske at opmuntre og belønne den; saa er det meget ubehageligt for en Lærer, naar han maae see en kjær Tilhører, som han af eget Bekjendtskab har gjort sig godt Haab om, forlade Universitetet efter et eller halvandet Aars Forsløb, af Mangel paa Understøring af saa anseelige Stipendier som Regentsen og Communitetet, hvilke han ikke har i sin Magt at skaffe ham. Jeg veed vel, at det theologiske Facultet paa en Collega's Forbøn ikke nægter en Theolog Deel i disse Stipendier. Men det beroer dog saameget paa Omstændigheder og paa det imellem Colleger saa periodiske Venskab, om disse Forbønner skal høres; og altid bliver det dog en Villighed, som kræver en anden Villighed til Giengjæld. Desuden kan man ikke fortænke Facultetet, om det heller vælger dem, hvis Talenter og Flid det af egen Erfaring er overbeviist om, end af andres anbefaling. Men da det ikke kan faae denne Erfaring, før end efter at en Student har opholdt sig i nogle Aar ved Academiet, og havt Leilighed at høre theologiske Forelæsninger; saa kommer denne Hielp mangen Student for sildig; og man har ikke sielden Exempel paa, at fattige Studenter, som endog have udmærket sig saavel ved Examen Artium, som i begge den philosophiske Examens Prøver, have maattet forlade Universitetet, fordi de, som kiendte deres Duellighed, ikke havde det i deres Magt at erkiende den. Ikke at tale om, at de som ikke agte at studere Theologie, aldrig paa denne Maade kunne komme i Bekjendtskab med de Herrer Theologer, med mindre de for nogentid ville selle sig til Theologernes Flok, indtil de have naaet deres Hensigt, hvilket jeg erindrer, skeede i min Ungdom med adskillige saavel Jurister som Medicer. I ældre Tider behøvede man ikke denne Forstillelse. Da havde den vedtagne Studeremaade gjort det nødvendigt, at enhver, hvad Hovedstudium han end ag-

rede at gribe til siben, skulde først have studeret Theologie og aflagt Prøver paa theologisk Kundskab; en Bedtægt, som ventelig havde sin Oprindelse fra Frederik den Andens Foundation selv, hvori det udtrykkelig siges: "at Communitetet er stiftet og funderet for denne Marsags Skyld, at Guds Ord og det hellige Evangelii Ministerium kan forfremmes udi disse Lande"; hvorfor det og paalægges Alumni, at de "foruden andre deres Studia, skal høre demnem som læse og explicere den hellige Skrift her ved Universitetet".

I vore Tider har denne Studereplan forandret sig. Den evangeliske Lære er saa rodfæstet hos os, at de papistiske Wildfarelser (den eneste Ulykke man ved Reformationens Tid troede nogeninde kunde ramme den christelige Lære) ikke behøve at sætte alle Stænder under Gævær, for at byde dem Spidsen. Lovkyndigheden og Lægkonsten have saaledes udvidet deres Grændser ved Philosophiens, de Fjæmne Videnskabers og Naturens Studium, at deres grundige Dyrkelse udkræver den hele Mand, og taaler ikke, at han adspredt sig ved Kundskaber, som ikke umiddelbar ere anvendelige paa hans Studium. Det synes derfor, at man efter denne forandrede Studereplan ogsaa bør forandre den Synspunkt, hvorfra det theologiske Facultets Nødtiggheeder til ene at bortgive saa betydelige Stipendier, som Communitetet og Regentzen, bør betragtes. Allerede i den forrige til Skolernes og Universitetets Forbedring nedsatte Commission (hvis Værk er Universitetets nyeste Foundation af 11te May

1788) var man betænkt paa at fordele denne Ret paa alle Faculteter; og det gjør Hr. Biskop Janson, som var Medlem af denne Commission, og tillige den Gang Medlem af det theologiske Facultet, Været at han heri gav efter for billige Grunde og sine Commissariers Ønsker; ligesom man har Marsag at vente samme liberale Tænkemaade af de Herrer af dette Facultet, der for nærværende Tid ere Medlemmer af samme fornyede Commission.

Man har seet, hvor anseeligen Kostgængernes Antal paa Communitetet er blevet forøget, især efter at Spiisningen har ophørt. Men denne Forøgelse har lidet svaret til Stiftelsens Hensigt, som var at sætte fattige Studerende istand til at opholde sig ved Universitetet, og der fortsætte deres Studeringer. Den største Deel af de Alumni, som ere tilkomne over det af Frederik den Anden funderede Antal, bestaaer i Privilegerede *), hvoraf de fleste ikke længer staae i Forbindelse med Universitetet, men have andre Universiteter uvekkommende Forretninger. Saadanne ere: de Candidater, som bestemmes til at tiene som Missionarier i Finland, Nordlandene og Grønland: Informatorer paa Weisenhuset: Amanuenses ved Kongens og Universitetets Bibliothek: Catecheter ved adskillige Kirker: Landmaalere og andre, hvoraf nogle endog nyde dobbelte Portioner af Kostpenge. Commissionen som er nedsat til Skolernes og Universitetets Forbedring, var derfor strax betænkt paa at forminske disse Privilegeredes Antal, for at bringe Stif-

*) Blant de fra de latinske Skoler Privilegerede finder jeg hos Beckman S. 133, at efter den norske Kirkes Ordination af 1607 burde 12 norske Studenter nyde frie Kost paa Communitetet, nemlig 4 fra Trondhiems Stift, 4 fra Oslo (Christiania), 2 fra Bergens, 2 fra Christiansands eller Stavanger. Af disse nyde for nærværende ikkun de fra Trondhiems Skole dette Beneficium. Ligeledes fulde efter et Kongelig Rescript af 21 Martij 1629 saamange som mueligt af de fra de jydke Skoler dimitterede Discipuler have Deel i denne Kongelige Velgierning. Hvoresedes disse Privilegier ere komne af Brug og tabte, skal jeg ikke kunne sige.

effen tilbage til sit Hiemeed; og efter at have corresponderet med Beskommende, for at erfare Grundene til disse Benaadninger, og tillige naar de kunde ventes at ophøre, gjorde den en Forestilling derom til Kongen, og udvirkede følgende Kongelige allernaadigste Rescript af 13de May 1791, hvorved befales:

1) "At herester og fremdeles ikkun 3 Præceptorer paa Weisenhuset nyde Communitetets Stipendium, saa at naar 2 af de nuværende 5 der nyde Klosterdaleren, afgaae, de i deres Sted antagende ei dermed benaadnes".

2) "At de geographiske Lændmaalere fremdeles og indtil Arbeidet er tilendebragt, maae beholde det dem tillagde Stipendium".

3) "At den ældste tilkommende Catechet ved Holmens Kirke, naar den nuværende afgaaer, ikke længere nyder Communitetets Stipendium".

4) "At dette Stipendium derimod maae forundes Stadens 32 Mandes Skole indtil videre, og indtil maafee med det hele Skolevæsen i Kjøbenhavn foretages saadan Forandring, som gjør denne Understøttelse unødvendig".

5) "At meerbemeldte Stipendium salder bort for det Kongelige Bibliotheks Amanuensis, naar den nu dermed benaadede afgaaer".

6) "At Sognepræsten og Capellanen ved Trinitatis Kirke fremdeles beholde, hvad dem hidtil har været tillagt, som en Refusion for det Offer, Communitetets Alumni ellers burde give dem; samt at Catecheten ved samme Kirke fremdeles beholder dette Stipendium, paa Vilkaar, at Subjecterne til Embedet altid vælges, om fee kan, af Communitetets Alumni, saa at dette Embede, der forarsager Communitetets Kassen en Udgiot, paa denne Maade dog bliver en Fordeel for hiin Stiiftelse".

7) "At Famulus ved Universitetets Bibliothek, efter den nuværendes Afgang, ikke længere nyder noget fra Communitetet".

8) "At endelig alle disse her benævnte og andre saa kaldte Privilegerede, som fremdeles beholde Communitetets Stipendium, ikkun nyde det saaledes som det nu er, uden at kunne give Fordring paa nogen Forsøgelse, isald dette Stipendium maafee i Tiden maatte sørges for de Studerende".

Følger Fortegnelse paa Communitetets Alumni den 1ste Januarii 1793, meddeelt af Hr. Professor Gamborg.

Jens Bergenhammer fik Comm.	1788 d. 21 Jan.
Nasmus Vinther	13 May.
Niels Lang Nissen	} 4 Octbr.
Sver Fugl	
5 Jo. Peder Bedel	} 4 Novbr.
Nik. Høier	
Povl Qvist	
August Pet. Top	} 1789 6 Julii.
Gregers Otto Brun Begtrup	
10 Simon Bugge	} 2 Novbr.
Hans Christ. Michelsen	
Jens Frid. C. Schiern	
Casper Christoph. Schøller Stabell	} 13 Decbr.
Elias Heltberg	
15 Ulrich And. Rhode	} 1790 11 Mart.
Dav. Gotschalch	
Christoph. Schmidt	
Ped. Holm Borch	
Ped. Nik. Lassen	} 1 Junii.
20 Laurids Mich. Melchior	
Peder Bugge	
Hans Moesin Schiødt	
Thom. Lund	

	Val. Mik. Mangor				
25	And. Jak. Lund				
	Jo. Fæster				
	And. Brännike		1 Junii.		
	Jak. Frid. Dall				
	Christ. Jensen Krarup				
30	Ignatius Bekker				
	Jeppe Smith				
	Christ. Hansen				
	And. Lyh				
	Jens Paludan Møller				
35	Gregor. Jo. Fischer				
	Jo. Bierregaard		8 Novbr.		
	Adolph Petersen				
	Fr. Christ. Testrup				
	Ped. Dietl. Faber				
40	And. Christ. Møller				
	Hans Sev. v. Holten				
	Jonas Scheving				
	Hend. Haar		1790 23 Novbr.		
	Arner Siverken				
45	Jonas Frost				
	Jo. Peter Münster				
	Jo. Landstad		20 Decbr.		
	Immanuel Walling				
	Christ. Thorn Hamodt		1791 21 Mart.		
50	Ped. Pavels				
	Ole Devegge				
	Hendrik Smith				
	Niels Møller				
	Pet Rosenstand Gøische				
55	Christoph. Quale		13 Junii.		
	Christ. Gorm Liimkilde				
	Hend. Conr. Jørgensen				
	Rnud Aagaard				
	And. Mik. Nyge				
60	Hans Hend. Kiarulf			4 Julii.	
	Christ. Schavenius			17 Julii.	
	Carl Gustav Flemmer				
	Jo. Christ. Flemmer				
	Christ. Vedsted				
65	Engel Jermin				
	Immanuel Jermin				
	Jens Jak. Cruusberg				
	Thom. Thostrup				
	Ped. Steensfeldt Brorson				
70	Stephen Tetens			3 Octbr.	
	Eliezer Gadby				
	Ped. Holm				
	Mik. Nørregaard				
	Christ. Friis Kottbøll				
75	Ole Hein				
	Niels Friberg Thaarup				
	Laurids Vaggesen				
	Christ. Voiesen				
	Darl. Mathiesen				
80	Mik. Christ. Pohlmann				
	Jak. Thomsen				
	Morten Bendelboe Münster				
	Joak. Paulsen Bering				
	Jo. Borchsenius			10 Octbr.	
85	Ped. Bieck				
	Jens Stokholm				
	Christ. Pet. Thorlacius				
	Hans Pet. Neergaard				
	Ludv. Mich. Lund				
90	Jens Severin Møller				
	Niels Stokholm				
	Christ. Frid. Hount				
	Rasmus Lyng			14 Novbr.	
	Ped. Virek				
95	Jo. Colsmann				

	Ped. Holt Hertig			Morten Christ. Ernst Claussen	
	Nasmus Nasmussen			Jo. Middeltun	
	Christ. Mich. Aspach			135 Niels Boserup	
	Matthias Vorch			Jak. Hansen Bang	
100	Thom. Christoph. Mangor	} = 14 Novbr.		Jak. Bang	
	Hend. Lemvig			Nasmus Boisen	} = 12 Novbr.
	And. Christ. Funder			Hans Chr. Diderichsen	
	Hend. Matth. Wilhelm Klingberg			140 Jo. Ernst Plesner	
	Jo. Hendrik Schrøter			Børge Pontoppidan	
105	Christ. Jo. Hend. Stub	} = 18 Decbr.		Frid. Christ. Bergmann	
	Evend Christoph. Stenersen	} 1792 1 Jan.		Ad. Wilh. Volcheren	
	Gert Busch Suhrelund			Wørn Wigfusen	} = 26 Novbr.
	Ernst Schavland	} 29 Jan.		145 Hend. Nisson	
	Ped. Vorch Tønder			Joak. Hend. Bremer	
110	Gottfr. Hend. Vøndtzen	} = 6 Febr.		Ab. Falk	
	Alb. Ludv. Gottlieb			Niels Basse Lund	
	Carl Jo. Maximil. Suckov	} = 13 Febr.		Sev. Schive	} = 17 Decbr.
	And. Ped. Meden			150 Hans Steenstrup	
	Helm Gorch. Tommerup	} = 27 Febr.		Frid. Christ. Kiølsen	
115	Hovl. Matth. Schor	} = 12 Mart.		Schule Magnusen	
	Benjam. Fogh	} = 9 April.		Torve Johnsen	
	Torbjærn Gudmundsen			Een Plads ledig.	
	Ped. Tommerup				
	Frid. Ebbesen	} = 14 May.			
120	Jonas Voigt				
	Christ. Christoph. Jensenius				
	Hend. Beyer				
	Lars Nielsen	} = 28 May.			
	Povl Ab. Dall				
125	Hend. Schov	} = 1 Julii.			
	Lars Smith				
	Jens Lind Eschildsen (2 Aar fra Dato)				
	And. Chr. Obel	} = 9 Julii.			
	Sør. Funderup				
130	Theod. Lang				
	Mr. Frid. Dan	} = 1 Octbr.			
	Hans Christ. Møller				

Herforuden nyde hver af de 4 Seminarister til Grønland ugentlig dobbelt Portion 8 Mk.

Og hver de 3 til Finnmarken ugentlig 4 Mk.

Iligemaade Informatorer og Pensionister paa Weisenhuset hver enkelt Portion d. e. 4 Mk.

3 Landmaalere, Wolf, Ellung og Johnsen have hver dobbelt Portion 8 Mk.

3 Dito, Warberg, Vessel og Wiørnsen hver en enkelt Portion 4 Mk.

Observateuren paa Mundetaarn L. Peteresen en dobbelt Portion.

Famulus ved Kongens Bibliothek, Sec. Nyrup, har en tredobbelt Portion, 2 Rdlr. ugentlig.

Catechet Hagerup ved Holmens Kirke, og Catechet Schavland ved Rinde Kirke, og Informator Vorstrup ved de 32 Mands Skole nyde hver en enkelt Portion.

III.

Tillæg til Professorernes Vinterforelæsninger.

Hr. General-Auditor og Professor Wörregaard begyndte, i Overensstemmelse med Lectionscataloget, sine Forelæsninger. 1) Over Jus personarum secundum principia juris rom. 2) Over Jus processuale romano-germanicum. 3) Over den danske og norske middelbare Tingenes Ret. — Men den 2den Febr. maatte han ophøre med disse Forelæsninger, formedelst andre ham efter allerhøieste Befaling paalagde Forretninger, hvilke med endeel flere af samme Slags optog al hans Tid. — I nærværende Sommerkursus fortsætter han de i Vinteren ei fuldførte Forelæsninger.

Foruden de Arbejder der paalægge ham, som Søeretatens General-Auditor, og deels bestaae i juridiske Responsa, deels betræffe en og anden Deel af Lovgivningen, arbejder han paa og venter at bringe i dette Aar til Trykken den 6te Deel af hans Forelæsninger over den danske og norske Privatret. — I Efterlægts-Selskabet hvor han er Director, læser han af og til over Naturretten for de øverste af Realskolens Elever.

Hr. Professor Abr. Kall har læst et Collegium over Sædrenelandets Historie fra 10: 11, et andet over det 18de Aarhundredes Historie fra 4: 5 Tirsdag, Torsdag og Lørdag. — De andre Dage i samme Time har han læst over Mytheologien.

Af trykte Arbejder har han havt Deel i:

1) Det første trykte Udkast til Love for Selskabet, som understøtter ugifte Fruentimmer, hvis Kaar ikke svarer til deres Opdragelse.

2) Den første Deel af det Tranquebarske Selskabs-Skrifter har han for størstedelen oversat og besørget Trykningen, som den ene af Selskabets trende Repræsentanter.

3) Af den Samling af alle islandske Annaler, som han har paataget sig at udgive, ere i dette halve Aar 11 Ark trykte.

4) I Videnskabernes Selskab har han forelæst en Afhandling om de Troldomsbøger, vor Almue tillægger en vis Cyprianus, og Anledningen dertil.

Hr. Professor Schlegel har læst over den medfødte Naturens Ret, og giennemgaaet Indledningen til Statistiken. Desuden har han privatistim læst over Sædrenelandets Statistik og den danske Lovkyndigheds forskellige Dele. Som Medlem af Facultetet har han i denne Tid udarbejdet et juridisk Responsum og taget Deel i Revisionen af den nye Udgave af Christian den Femtes danske Lov og flere Arbejder. Den øvrige Tid har han anvendt paa det statistiske Værk han haver under Hænder, hvoraf den første Deel 39 Ark stor, som indeholder en almindelig Indledning, Udsigt over Europa, og den første Part af Danmarks Statistik, nylig er udkommen.

IV.

Bør Kiøbenhavn's Universitet afgive noget til et Academie i Norge?

De fleste, der saavel paa denne Tid, som tilforn naar Spørgsmaalet om et norsk Academies Oprettelse

er kommet paa Bane, have været betænkte paa at udfinde Fonds til saadant et Instituts Indretning og Vedligeholdelse — thi nogle i deres Iver for Sagen ansee denne Punkt ligesaa uvæsentlig, som mangen hidsig Elsker det fornødne Udkomme for sig og Familie — have troet at kunne med Billighed anvise en deel af Omkostningerne paa Kiøbenhavns Universitet. Jeg vil ikke tale om Hr. Professor Wilses overdrevne Fodringer; dem kunde jeg let vente, en ædel — stolt og egne Kræfter sølende Nation ikke vilde laane Dre til. Men selv de Moderatere have dog meent, at Universitetet i Kiøbenhavn burde komme Broder-Academiet til Hielp med endeel af dets Stipendier, eller paa anden Maade.

Hvorpaa grunder sig Billigheden i denne Fodring? Universitetet i Kiøbenhavn (resonnerer man) er oprettet for begge Rigers Studerende. Havde man enten paa den Tid, da det blev stiftet, eller til de andre Tider, da man ved Skienkninger og Gaver, nu til Læreres bedre Lønning, nu til flere Læreres Ansætning, nu til fattige Studerendes Understøttelse, søgte at udvide og forbedre det, troet at Staten i Almindelighed saavel som Kongeriget Norge i Særbesøhed var tient med at faae et Universitet i Norge, og enten virkelig lagt Haanden paa Værkets Udførelse, eller dog forbeholdt Norge denne Velgierning til en beleiligere Tid; saa vilde Regieringen upaatvivelig efter den Upartiskhed, hvormed den behandler og bør behandle Underaatter af lige Rættigheder og lige Præensioner, tildeelt begge lærde Instituter sine Gaver ligeligen, og ikke forøget det ene Universitets Fordele paa det andets Bekostning. I det mindste skulde den vel ikke have paalagt Norges Geistlighed nogen Skat til Studeringers Fremme ved Universitetet i Kiøbenhavn, uden Forbeholdenhed at lade den komme Norge til gode, naar den til samme Niemeeds Opsyldelse

kunde anvendes ved et Universitet i dette Rige. Og hvad private Folks Gaver angaaer, da synes man at kunne antage, at velhavende Nordmænd ikke skulde faae i Sinde at stifte Stipendier ved Kiøbenhavns Universitet til deres uformuende Landsmænds Understøttelse, naar de havde havt et Universitet hos sig selv, og at de have forbeholdt sig, naar Norge engang fik Universitet, da at lade deres Gaver komme tilbage til dette. Saa ofte derfor Tanken om et norsk Academies Stiftelse oplives, og Mueligheden af dens Iværksættelse rykker nærmere til Virkelighed, saa ofte synes ogsaa hiin Norges Rættighed til Deeltagelse i Regieringens saavel som private Folks Gaver til Kiøbenhavns Universitet at leve op igien og at kunne gives giældende.

For at kunne dømme om Rigtigheden i dette Resonnement og Billigheden af Norges Krav til det Kiøbenhavnske Universitet, maatte man have et bestemt Begreb om et Universitet eller Academie i Norge, og vide, hvor udstrakt og omfattende man skal tænke sig denne Stiftelse. Skal den anlægges saa fuldkommen, ikke allene i Henseende til Lærestole og de dertil hørende videnskabelige Apparater (saasom Bibliotheker, Kobbersamlinger, Instrument- og Model-Kammere, anatomisk Theater, botanisk Have, astronomisk Observatorium, Hospitaller, Fødselsstiftelse o. s. v.), men ogsaa i Henseende til Understøttelsesmidler for Fattige, at Norges academiske Ungdom herefter aldeles ikke skal trænge til Kiøbenhavns Universitet, men kan fulde sin academiske Bane hjemme: saa var det vist nok billigt, at ikke allene hvad Norge afgiver til de Kiøbenhavnske Læreres Lønninger, saldt efterhaanden tilbage til dette Rige, og blev anvendt til dets egne Lærere; men ogsaa, at nogle af de Kiøbenhavnske Universitets Stipendier blev forflyttede til Norge.

Norge afgiver til Kiøbenhavns Universitet under Navn af Cathedralicum og Studii-Stat aarlig omtrent 1800 Rdlr. som svares af Kirkerne og Præstefabet, og hvoraf den mindre Halvdeel gaar i Professorernes Distributs; den større til andre Universitetets Fornødenheder, saasom til Bøgers Indkøb for Bibliotheket, Løn for Præpositus Communitatis og andre Betiente o. a. m. Desforuden ere tvende betydelige Tiender i Norge henlagte til Løn for den anden juridiske Lærestoel, som blev oprettet af Christian den Siette. Dette er, saavidt jeg veed, alt hvad Norge bidrager til de kiøbenhavnske Læreres og Betientes Lønninger; og kan ikke ansees at være formegget, saalænge Norge har Universitet tilfælles med Danmark. Men saasart som det første Rige faaer saa fuldkommen en Lærestanstalt i sit eget Skød, at det ikke behøver at sende sin Ungdom til Kiøbenhavn, for at ducelliggøres til Embeder; saa skulde endogsaa dette Lidet ikke kunne med Anstændighed modtages af de kiøbenhavnske Lærere.

Banskeligheden blev allene at udfinde Midler til at erstatte disse deres Tab; thi fordi Norge vandt, burde ikke Universitetet i Kiøbenhavn tabe, naar det er engang erkjendt, at det behøver saadant et Bidrag. Professorerne i Kiøbenhavn tabte allerede ved

de norske Studenters Afgang i Henseende til de Fordele de kunde have af dem ved deres Forlæsninger. Men dette som et *lucrum cessans* kunde ikke komme i nogen Betragtning. Kun et virkeligt *damnum* maatte de ikke lide. Paa eengang altsaa at inddrage den norske Studii-Stat til Fordeel for det norske Academie uden Erstatning for Kiøbenhavns, vilde være en i Danmark uhørt Voldsomhed. Og efterhaanden at lade den gaar tilbage, ligesom de kiøbenhavnske Professorer uddøde eller forflyttedes, lader sig atter ikke giøre i Universitetets nærværende Forsatning, uden Manges Fornærmelse. Der vilde sølgelig gaar lang Tid her, inden Norge kunde høste Frugten af sine Geistliges Bidrag til Studeringers Forfremmelse ved sit eget Academie, naar den Nødsnødighed skal iagttages, som Regjeringen er vant at vise i alle sine Operationer.

Mindre Banskelighed skulde det have med Stipendiernes Deling. Disse ere to Slags, offentlige eller af Regjeringen stiftede, og private som skyldes private Borgeres Gaver af begge Riger. Af de første synes et norsk Academie billigt at kunne vente sin Deel. De ere stiftede for begge Riger, og begge Rigers Studerende have hidindtil nydt dem ligeligen. Saalidet de Danske tabe ved Deling, naar denne skeer efter Forholdet af de norske Studerende imod de danske *),

*) Dette Forhold angives saaledes i *Minerva* for Maanedagen d. 24. S. 241. "Fra Aar 1760 til 1789 begge inklusive er ikke kommet til Universitetet mere end 850 Studenter fra Norge, altsaa i det Hele 35 om Aaret" — Hvorledes Forf. af et Antal af 850 i 30 Aar kan faae 35 om Aaret, begriber jeg ikke; efter min Regning giør det kun aarlig $28\frac{1}{3}$. Men ved at eftertælle de norske Candidater i det opgivne Tidrum, faaer jeg et Antal af 910; dette giør aarlig omtrent 30 Candidater fra Norge. Naar jeg nu hertil lægger de unge Nordmænd, som efter et kortere eller længere Ophold i Kiøbenhavn dimitteres privat til Academiet (hvis Antal ikke kan udgiøres af Protocollerne, da de der angives som Privatister fra Kiøbenhavn); videre de adskillige Norske som dimitteres fra de danske Skoler — saa Helsingøers Skole allene finder jeg i et Tidrum af 20 Aar 26 norske Candidater dimitterede — saa kan man gierne antage, at der aarlig af Nordmænd dimitteres til Kiøbenhavns Universitet, et Aar i det andet, over 35 Candidater, d. e. ikke langt fra den tredie Deel af dem, som aarlig indskrives ved Universitetet. Om dette Antal er tiltrækkeligt til at forsyne de norske Embeder med norske fødte Candidater, bekymrer mig mindre end den anførte Forf., paa hvis *Thermo-*

saalidet bør de vinde ved de norske Studenters Separation; hvilket maatte stee, naar disse derved skulde tage Afgang til Regjeringens Velgierninger; thi Stipendierne bleve de samme og Concurrencen ringere. Men de Regjeringens Stipendier, som ere delelige, bestaae blot i Communitetet; Regentsen tilstaaer alene frie Bærelser, og det Stipendium i Penge, som dermed er forbundet, har sin Oprindelse fra Liigbæringens Privilegium, synes derfor ikke at kunne æfkes af andre, end dem, som kunde have taget Deel i dette.

I Henseende til de af Privatfolk legerede Stipendier synes Sagen at have mere Betænkelse. Vel have de norske Studerende altid taget en ligelig Deel ogsaa i disse, og bør tage den, saalænge Kjøbenhavn bliver begge Nigers eneste Universitet. Men naar Norge fik et Academie for sig selv, og det saa fuldkomment som jeg har antaget, at dets Studerende ikke behøvede at søge til Kjøbenhavns Universitet, for at gjøre sig duelige til Embeder; saa blev Spørgsmaalet, om ogsaa Stifterne af disse Stipendier vilde have villiget i deres Gavers Adspaltelse, ifald de kunde forudsæet, at Norge engang vilde faae sit eget Universitet, og da reclaimeret en Deel af deres Gaver? Hvad om de havde holdet et norsk Academie, skadeligt for Danmark, lidet gavnligt for Norge? De maatte nu deri have tænkt saa upolitisk og upatriotisk som de vilde; de kunde sige som hiin Staberius til sine Arvinger:

Sive ego prave,

Seu recte, hoc volui; ne sis patruus
mihi.

End ikke om de norske Velgiørere af Kjøbenhavns Universitet kan man med Visshed antage, at de vilde have samtykt i deres Gavers Forslyttelse til Norge. Hvad om de skylde Danmark mere end deres Fødeland? om de havde have deres Ophold i Danmark al deres Dannelselse at takke? om de der havde samlet de Midler, som satte dem istand til at blive Videnskabers Velgiørere, endog efter deres Død? dette er i det mindste Tilfældet med Solberg, Bing, Claesen. Hvem er berettiget at gjøre nogen Forandring i deres af Regjeringen confirmerede Villie? eller at udlægge deres Ord anderledes end Gavebrevet lyder? Jeg kiender ikkun et eneste Tilfælde, da Regjeringen kunde synes bemyndiget til at forandre et Gavebrev. Det var, naar ingen Hensigten deraf ikke mere kunde opnaaes — men Skylden maatte da ikke være paa Regjeringens Side, eller kunne tilskrives nogen dens Forsømmelse i at træffe eller vedligeholde Foranstaltninger til dens Opnaaelse — eller naar dens Opnaaelse formedelst Forandring i Tænkemaade og Meeninger, enten var skadelig eller i det mindste unyttig for Staten. I første Klasse kunde maaskee Sørøe Academie, i sidste disse Legater sættes, som ere stiftede ved adskillige latinske Skoler for Bønholdelse i Kirken Morgen og Eftermiddag; en Foranstaltning som nu ikke nytter til andet, end at adsprede den studerende Ungdom, da ingen bievaaer disse Kirkebønner, og som formodentlig har sin Oprindelse fra de catholske Stielemesser, hvilke vore halvcatholske og halv lutherske Forsædre ikke saa strax kunde glemme.

En stor Deel af Universitetets Privatlegater ere Familiestiftelser, d. e. saadanne som enten oppebæres

meter Patriotens Varme er nær ved at stige til Poetens Feberhed. Jeg mener, den ædruer Patriot vil lige saalidet vide duelige Normand udelukke fra danske Embeder, som duelige Danske fra de Norske: Regjeringen har sedse iagttaget denne Ligelighed, og ingen uden den borgerlige Eenigheds Forskyrere (saasom den foragtelige Forf. af Brevet til Kronprindsen) kan have noget at anse paa i dette Stukke.

af Familien, saalange nogen dertil kvalificeret melder sig, eller hvortil Familien foreslaaer eller udnævner efter Sundatsens Forskrift. Med disse kan ingen Deling eller Afhændelse foretages uden Familiens Forvidende og Samtykke. Men alting maatte bevæge Familien til at modsætte sig saadan en Deling, hvorved det baade blev vanskeligere for de Trængende af Familien at nyde Godt af deres Forsædres Velgierninger, hvilke størstedelen have været danske Folk, hvis Efterkommere ere boesatte i de danske Stater, og tilfælle vanskeligere for Hovederne af Familien, som have Udnævnelsesret, at udøve samme. Vist nok vilde de danske Studerende paa denne Maade vinde ved ene at beholde Afgang til disse og andre Privatlegater. Men deri vare vore norske Brødre selv Skyld, som havde ønsket Separation. Og Stipendierne vilde derfor ikke blive for overflødige for de danske Studenter, af hvilke der altid vilde findes Competentere nok, da Tidernes Yppighed og Hovedstadens stedse stigende Kostbarhed gjør de academiske Stipendier, hvoraf de fleste ere calculerede efter tarveligere Tider og en høiere Mentefod, alt ubetydeligere. De eneste Privatstipendier, som Norges Academie med Ret kunde reclamere, vilde være de som ere stiftede af Normænd for norske Studenter, saasom det Mannestadske, Mensiske og maaskee nogle flere. Men deels ere disse forbundne med Plads paa Regentens, deels saa ubetydelige, at det ikke lænede Umagen at kalde dem tilbage.

Den foranførte Fors. i Minerva foreslaaer, "at det Kiøbenhavnske Universitet skulde afgive det norske Academie sit hele Bibliothek", og er saa beskeden at lægge til, "at dette Bibliothek er her saameget mere overflødigt, som det hverken synderlig bruges, eller formedelst Kongens store og det Suhmske Bibliothekers Offentlighed her behøves". Denne Fors.

behøvede ikke at skule sig under et Incognito; han ber sig nok ved sin Lyft til at overdrive alt, og til mere at ryste sine Lesere ved ordrige Declamationer, end at overbevise dem ved Grunde. Om Universitetets Bibliothek bruges eller ikke, skal vor brave Underbibliothekar Hr. Schielderup kunne sige Fors., skal de Professorer kunne sige ham, som baade selv benytte sig deraf, og sige god for deres Privatdisciple. Og ifald det ikke bruges i Kiøbenhavn, hvad Sikkerhed har man for, at det vil blive bedre brugt i Norge? — for de flere Bibliothekers Skyld maaskee i Hovedstaden? Men saa har Hovedstaden igjen flere Brugere, og de Studerende vil dog rimeligt først søge til det Bibliothek, som de have nærmest Afgang til. Nu en Privatmands Bibliothek! som Eieren kan lukke hvad Dag han finder for godt, og som ventelig efter hans Død vil have samme Skiebne som det thottiske.

Men det er, kan jeg troe, den ægte Patriotismus, at tilvende sit Fødeland alt og ikke unde noget andet Folk noget, skulde det end være forbundet med os under falles Regiering, til falles Lykjaligheds Befordring. Det er Fielboerens Nationalstolthed, kan jeg tænke, som denne Fors. puffet saameget paa, at see Sletternes Beboere over Skuldre, om han end skulde skulde dem al sin Cultur og Lykke, leve iblant dem elsket og æret, omgivet af Venner og Belyndere. Man kan ikke tænke sig vildere Begreb om Fædrelandskiertlighed, end denne Fors. yttreer. Han kalder det Landsforviisning (S. 251.), at en Normand finder Værelse og rigelige Udkomme i Danmark, og begræder Normændene Kraft og Schønning (hvoraf den første fra sin spæde Ungdom blev opdraget i Danmark, og der gjort til det han siden blev, den anden med frie Villie forlod et stort Levebrød i sit Fødeland, for at leve blant sine lærde Venner i Danmark), at de "ved at blive det de vare, maatte forudsee, at fremmed

Sord vilde skule deres Been". Saadanne Jeremia-ber tør denne Mand komme frem med i Danmarks Hovedstad? og saadant tør han vente, at hans Landsmænd ville ansee for Patriotismus, og ikke snarere for usofskyldt Haan imod det Folk, de i Aarhundrede have deelt Fordele og Byrder med!

Jeg har hidindtil antaget, at det norske Academie blev anlagt efter saa fuldkommen en Plan, saavel i Henseende til Videnskaber og deres Apparater, som til Understøttelsesmidler for Fattige, at den norske Ungdom aldeles ikke trængte enten til Kiøbenhavns eller noget andet Universitet, men kunde forsynes hos sig selv med alle de Kundskaber, der ikke allene behøves til at gjøre duelige Embedsmænd, men ogsaa til at tilfredsstille en adel Videlyst. Men hvad? om saadan en Plans Udførelse var baade physisk og politisk umuelig? om der i det mindste vilde gaae Aarhundrede hen, inden den kunde udføres? hvad om forstandige Norske selv ikke ruste et Anlæg efter saadant et Ideal? om de lade sig nøie med et Academie, hvor Landets Ungdom ansørgtes til at kende Landets naturlige Fordele, og nytte dem til Næringernes Formærelse og Udbredelse? — Vilde endda det norske Academie forlange, at Kiøbenhavns Universitet skulde svække sig, for at komme en ufuldkommen Stiftelse til Hielp? Hvad maatte Følgen deraf blive andet, end at de norske Studerende, som søgte til Kiøbenhavns Universitet, hvilket de da ikke kunde undvære, udelukte sig selv fra al Udgang til Stipendiens Hjælpelse ved samme; hvilken ellers burde staae dem som Medborgere og Undersaatter af en fælles Regiering naaben, til hvad Grad af Fuldkommenhed det norske Academie ogsaa blev bragt, saalange det ikke var bygget paa Moderacademiets Forringelse.

Men i hvad Indretning man end giver det norske Academie, naar det skal indrettes til Nytte for

Staten og Videnskaberne, og love sig nogen Bedværenhed; saa indseer jeg ikke, at det kan undvære Regieringens kraftige Biedrag. Privatgavmildhed kan unægtelig gjøre meget til at udsmykke Stiftelsen, og bringe den efterhaanden til alt større Fuldkommenhed; men det første Anlæg kræver saa store Summer, og kræver dem saa strax, at det ikke er at formode, at mange Familier skulde strax kunne unddrage deres Drug og Næring saa store Capitaler, som behøves til at drive Barket med Styrke og Eftertryk. Regieringen har til alle Tider — efter de til enhver Tid gieldende Stats- og Finantsprinciper — viist faderlig Medebønhed til at afhjælpes Norges grundede Klager og tilfredsstille dets billige Fodringer; og der er heller ingen Tvivl paa, at den jo ogsaa i denne Sag vil understøtte Nationens Ønsker, naar Anlægget findes at være det Almindelige gavnligt, og denne Udgift kan bestaae med det af Regieringen saa viselig antagne og til national Creditens Nedning saa nødvendige Besparelssystem. Men i Henseende til det sidste har jeg yttret nogen Tvivl i det første Hefte af denne Journal, og ønsket at man havde tænkt paa at udføre dette Anlæg i bedre Tider. For dette lastes jeg af ovenmeldte Fors. i Minerva, som forsikker: "at neppe nogen Tid har til dette Anlægs Iværksættelse været bedre end nærværende" (S. 276). Det skal være mig kiært af Udfaldet at see, at jeg heri har feilet. Men det kan dog ikke fortænkes mig, at jeg om Statskassens Biedrag til saa kostbart et litterarisk Anlæg har yttret nogen Tvivl, da jeg vidste, at Statskassen nyelig havde reclamationeret en ubetydelig Sum af 2700 Rd., som Kongen for saa Aar siden af egen Drive havde stienket til extraordinaire Professorers Lønninger ved Universitetet i Kiøbenhavn, og paalagt den til Universitetets og Skolernes Forbedring nedsatte Commission, at sørge for at udfinde andre Kilder til denne

Udgiøts Beskrivelse for Fremtiden. — Forresten er det ikke min Sag at undersøge, hvorfra de til et norsk Academiets Oprettelse fornødne Fonds skal komme. Jeg har ikkun holdet det for Pligt at vise, hvorvidt Kiøbenhavns Universitet er forbundet at afgive noget af sine Midler til denne Indretning.

V.

Embedsexaminer i Januarii og April Quartaler.

A. Theologisk Embedsexamen.

Januar 1793.

Den 15de.

Joh. Henr. Schlichtkrul Laudab.

Den 17de.

Joh. Vastholm Laudab. promte & copiose respondit.

Mart. Hartman Lund Laudab. promte & accurate respondit.

Joh. Eric Steenbuch Haud Contemn.

Den 22de.

Thomas Lund Laudab.

Christoph. Qvale Haud illaud.

Godofr. Gymoës Haud illaud.

Den 23de.

Elias Laur. Grøner Laudab. ob specimen scriptum.

Christ. Petr. Rothwitt Haud illaud.

Den 24de.

Simon Godofr. Vioernsen Haud illaud.

Carol. Hiort Stuwis Haud illaud.

Den 28de.

Christ. Clod Laudab.

Nicol. Christ. Rønning Haud illaud.

Erasmus Toersleff Haud illaud.

Joh. Georg. Møller Haud Contemn.

April 1793.

Den 22de.

Janus Stockholm Laudab. Specimen scriptum præcipua laude dignum fuit.

Severin Finderup Haud illaud.

Janus Fosø Haud Contemn.

Den 23de.

Christ. Gorm. Niimkilde Laudab. Specimen scriptum præcipua laude dignum fuit.

Joh. Nic. Valle Haud illaud.

Christ. Petr. Rothwitt Haud illaud. ut supra d. 23 Januarii 1792.

Den 24de.

Andr. Brännische Laudab. egregie respondit.

Janus Selmer Haud Contemn.

Den 25de.

Joh. Borchsenius Laudab.

Nicol. Müller. Laudab.

Joh. Jac. Dinesen Haud illaud.

Den 29de.

Matthias Bergenhammer Sommer Laudab. promte & accurate respondit.

Zimmanuel Jermitin Haud illaud.

Ol. Tidemand Areng Haud illaud.

Den 30te.

Christ. Floor Krüger Laudab. promte & accurate respondit.

Christ. Jul. Wittendorff Haud illaud.

Christ. Cramer Haud illaud.

May 1793.

Den 1ste.

Otto Horrebøw Laudab. egregie respondit.

Joh. Bierregaard Laudab.
 Georg. la Cour Haud illaud.
 Christ. Søstoft Haud illaud.

Den 2den.

Severin Schive Laudab.
 Georg Dürchard Jersin Haud illaud.
 Henr. Haar Haud illaud.

Den 6te.

Andr. Spangenberg Haud illaud.
 Guil. Henr. Edinger Haud illaud.
 Henning Arn. Jrgens Henseman Haud Contemn.

Den 7de.

Christ. Valeur Laudab. ob Specimen scriptum,
 quod censoribus omnibus laude
 dignum visum est.

Christ. Andr. Schielderup Laudab.
 Jac. Hersleb Høst Haud illaud.

Den 8de.

Eliezer Gad Laudab. ob Specimen scriptum, quod
 censoribus omnibus laude dignum
 visum est.

Georg. Guil. Willumsen Haud illaud.
 Nicol. Heldvad Tegder Haud illaud.

B. Juridisk Embedsexamen.

a) Latinsk Juridisk theoretisk Examen.

Januarii 1793.

Den 21de.

Johannes von Aphelen	:	Haud illaud.
Andreas Torp	:	Haud illaud.
Fridericus Bagger Bredstorff	:	Laudab.

Den 23de.

Johannes Petrus Neergaard	:	Haud illaud.
Nochus des Campeaur	:	Haud illaud.
Nicolaus Johannis Lund	:	Haud illaud.

Den 25de.

Johannes Kinkel	:	Laudab.
Endoig Georg Cohn	:	Haud illaud.
Laurentius Weideman	:	Haud illaud.

April 1793.

Den 10de.

Hoffjunker Otto Ditlev Raas	:	Haud illaud.
Georgius Smith	:	Haud illaud.

Den 12te

Nicolaus Kier Tang	:	Haud illaud.
Georgius Dallas Lie	:	Laudab.

Latinsk Juridisk practisk Examen,

Februarii 1793.

Den 9de.

Christianus Henricus Carstens	:	Laudab.
(til theoretisk Examen den 10de April 1792 med Char. Laudab.)		

Laurentius Weideman	:	Laudab.
April 1793.		

Den 27de.

Erasmus Kierfing	:	Haud illaud.
(til theoretisk Examen den 18de Junii 1792 med Char. Haud illaud.)		

Georgius Christianus Fischer	:	Laudab.
(til theoretisk Examen den 15de Octbr. 1792 med Char. Laudab.)		

Andreas Torp	:	Haud illaud.
--------------	---	--------------

Fridericus Bagger Bredstorff	:	Haud illaud.
------------------------------	---	--------------

Nochus des Campeaur	:	Haud illaud.
---------------------	---	--------------

Johannes Kinkel	:	Laudab.
-----------------	---	---------

Georgius Dallas Lie	:	Haud illaud.
---------------------	---	--------------

Den 30te.

Franciscus Gottlieb Schionheyder	:	Laudab.
----------------------------------	---	---------

(til theoretisk Examen den 17de Octbr. 1792 med Char. Laudab.)		
---	--	--

b) Dansk Juridisk Examen theoretisk Prøve.

Januarii 1793.

Den 28de.

Gens Hertel	Beqvem.
Andreas Pedersen Ronne	Ey Ubeqvem.
Johannes Caspar Hiort	Beqvem.

Den 30te.

Hans Henrich Frost	Beqvem.
Peder Allgaard	Beqvem.
John Collett	Beqvem.
Soren Fogh	Beqvem.

Februarii 1793.

Den 1ste.

Christen Elster	Beqvem.
Hans Friderich Hansen	Beqvem.
Johan Lassen	Beqvem.

April 1793.

Den 15de.

Peter Hansen	Ey Ubeqvem.
Andreas Nambech	Beqvem.
Eske Vendixsen	Beqvem.
Hans Steenkier	Ey Ubeqvem.

Den 17de.

Hans Christopher Hersleb Sandrue	Beqvem.
Johan Eilert Fougner	Beqvem.
Peder Nørgaard	Beqvem.
Iver Juell	Ey Ubeqvem.

Den 19de.

Rnud Jensen	Ey Ubeqvem.
Johannes Otto Holm	Beqvem.
Isaach Rönigsfeldt	Ey Ubeqvem.

Den 20de.

Jørgen von Cappelen Daries	Ey Ubeqvem.
Johan Herman Knøpper Buch	Beqvem.
Enevold Christian Wilhelm Engholm	Beqvem.
Hans Omsted	Ey Ubeqvem.

Den 22de.

Otto Himmelsrup Hvidberg

Beqvem.

Dansk Juridisk Examen practisk Prøve.

Februarii 1793.

Den 9de.

Niels Christian Christensen	Vel.
(til theoretisk Examen den 27de Januarii 1792 med Char. Beqvem).	

Gens Hertel	Vel.
Søren Fogh	Fæmmelig Vel.
Christen Elster	Fæmmelig Vel.
Hans Friderich Hansen	Fæmmelig Vel.

April 1793.

Den 27de.

Andreas Nambech	Vel.
Eske Vendixsen	Vel.
Hans Steenkier	Vel.
Rnud Jensen	Fæmmelig Vel.
Johannes Otto Holm	Vel.

Den 30te.

Johannes Caspar Hiort	Fæmmelig Vel.
Hans Christopher Hersleb Sandrue	Vel.
Johan Eilert Fougner	Vel.
Peder Nørgaard	Vel.
Jørgen von Cappelen Daries	Vel.
Johan Herman Knøpper Buch	Vel.
Enevold Christian Wilhelm Engholm	Fæmmelig Vel.
Hans Omsted	Fæmmelig Vel.

C. Medicinsk Examen.

Den 25de Junii.

Joh. Sylvester Saxtorph	Laudab.
-------------------------	---------

D. Skoleembeds Examen.

Den 22de Junii.

Sever. Nic. Joh. Bloch	Laudab.
------------------------	---------

VI.

Magister-Promotion.

Den 31te Januarii forsvarede Jørgen Borch Alumnus paa Collegium Medicum, efterat have erhholdet Kongel. Dispensation fra den anbefalede Conferents i Sprog og Videnskaber, en kritisk-philologisk Dissertation over de 16 første Capitler i Esajas af Ephraem Syrus, og blev derefter ved et offentligt Diploma proclameret Magister Artium & Philosophiæ Doctor.

Den 15de Junii forsvarede ligeledes Einar Gudmundsen Alumnus paa det samme Collegium, og Pro-Decanus paa det Kongel. Communitet, efterat have erhholdet samme Dispensation, et historisk-kritisk Forsøg, hvorved Keiser Diocetian forsvares imod de ham af Lactantius og andre meest christne Skribentere giorte Beskyldninger for Grumhed og Uretfærdighed, og blev derefter ved et offentligt Diploma proclameret Magister Artium & Philosophiæ Doctor.

VII.

Rectorats Omskiftelse.

Torsdagen den 30te May nedlagde Hr. Prof. Nic. Christoph. Kall Universitetets Rectorat og overdrog samme til Hr. Dr. og Prof. Horneman. Den strædende Rectors Tale ved denne Leilighed handlede om Poesiens uheldigere Skiebne hos Syrerne end hos Araberne, og sammes adskillige Aarsager. Det til denne Act udstæbte Program indeholdt Efterretninger om adskillige Forslag til et almindeligt Længdemaal.

VIII.

Vigtige danske Skrifter.

Forsøg til Femte Christians Historie, som en Indledning til Fjerde Frederiks ved Etatsraad Hoyer, af N. D. Niegels, Kjøbenhavn 1792.

Dette er et af de vigtigste Skrifter, som i lang Tid have seet Lyset hos os, og kan antages som et Slags Skadesløsholdelse for den Mængde ephemeriske Skabninger, som Skrivefrihedens oplivende Soel fremavler, og som, lig Krybet paa en heed Sommerdag, omsurre og døde Publikums Øren. Og da blant disse Hr. Niegels's egne Pamphlets ikke indtage den mindste Plads, saa kunde man ansee dette Skrift, som en Forsoning for det meget Onde, han ved disse har skiftet, dersom ikke Hadefuldhed, Partiskhed og Lyst til at smigre de Læseres Smag, hvis Øren staae helst aabne for Dadel og Skumlen, alt for ofte, tværtimod Tacitus's af ham ansørte, men lidet betænkte Advarslor, ogsaa her havde styret hans Pen.

I Fortalen gjør Forf. Rede for sine Kilder, saavel trykte som utrykte. De første afviser han næsten alle med Foragt, paa Høyers Dänemarkiske Geschichte nær; og af utrykte nævner han Archivdocumenter fra det danske og tydske Cancellies, samt Rentekammerets Arkiver. Dog fortæller han, at han af Rentekammerets Archiv ikke har faaet alt hvad han havde ønsket, da han (siger han) venter endnu efter skriftlig Svar paa sin Anmodning om 36 forskellige Documenter af dets Registratur. Dette modsiges heller ikke af Hr. Registratur Horn, som i Minerva for Marts d. N. har underrettet Publikum om: at han havde faaet Ordre at overlevere disse Documenter til Hr. N. i Archivcontoirret, naar han derom indsendt sig; men at Hr. N. derefter ikke havde indfundet sig, eller siden den Tid enten mundtlig eller

frivolt forlangt andre, end de ham allerede meddeelte Documenter. Jeg siger: denne Oplysning modsiges ikke Hr. N.; thi ventelig har han holdet sig besværet til at vente skriftligt Svar paa en skriftlig Anmodning, hvilket man ikke sees, han har faaet.

Han nævner endnu adskillige andre haandskrevne Sager, som han har betient sig af, men lægger til, "at hans i det historiske Sag trykte fem Octavbind dog vel skulde have forvissat ham den Skaansel hos hans Landsmænd, at de ikke med Haardhed forlange af ham, at han skal foruden det ved grundige Skrivters Tryk" — hører til disse ogsaa *De fatis faustis & infaustis Chirurgiæ* Hystoria chirurgiæ? dette vor Smag og Sædelighed befækkende Chimæra — "lidte anseelige Tab, endnu lide et langt betydeligere, ved at lade, som Bielag til dette Forsøg, astrykke 500 Ark der Hayes i Haandskrivter, for deri at finde Beviserne for adskillige i Forsøget indførte Efterretninger, der neppe udgiøre 8 Ark i dette Værk". — "Noget", mener han ogsaa, "tør man vel troe forf." — Hiertelig lidet mener jeg, naar man erindrer de mange enten falske, eller ikkun halv sande Efterretninger, han har udsprede i Publikum om Ting og Personer. Forresten indlader jeg mig ikke i at bedømme denne Hystories Troeværdighed. Dette Arbejde overlader jeg til dem, som have Afgang til forf. Kilder; og jeg tør dog vente, at Lyst til Fædrenelandets Hystorie ikke skulde være saa aldeles qvalt af Lyst til æsthetisk og politisk Manglerie, at der ikke skulde fremstaae dem, som med Gliid vilde randsage dette Værk; allerhelst da mange af de anseeligste Familiers Væ, hvis Forsfædre ere her stillede i det usfordeeligste Lys, maaskee kunde reddes ved denne Mandsagning. Men endelig, man har bragt det saavidt hos os med Roes og Dadel, ved vore formeente Patrioters Tidkierhed for Sandhed, at begge ere blevne

lige tvetydige, da man ofte har seet forcierte Mænd forhaanede, og middelmaadige Lys opløste blant Stierne, ligesom Tabalen har vildet.

At en Hystorieskriver af den første souveraine Konge, maatte indlade sig i Souverainitetets Hystorie selv, skönt henhørende til hans Formands Bedrifter, var naturligt. Beretningen om denne vigtige Tildragelse, om Arvehyldningen og Enevoldsregeringen bygger Hr. N. fornemmelig paa en Nyeborg: Deputeredes udførlige Forklaring, som gaaer indtil den 30te Octbr. 1660, og er forsynet med behørlige Bielage. Blant disse ere især Kjøbenhavn's Byes Propositioner til Hans Kongel. Majestæt af 30te Octbr. 1660 (S. 90. følg.) særdeles mærkelige. Hvorfra Hr. N. har denne Beretning, siges ikke. Men da det er bekjendt, at vor store Hystories forfær afg. Justitsraad Langebek har efterladt en Souverainitetshystorie i Haandskrift, forundrer man sig billig over, ikke at finde dette Skrift nævnt af Hr. N., endskjønt det næsten ikke er at tvivle, at han jo har nyttet det.

Christian den Femtes Hystorie inddeler forf. i visse Perioder, og undersøger i enhver Periode punktvis Hoffets, Krigsmagtens, Finantsernes, Landvæsenets, Handelens og Manufacturerens, Konstens og Videnskabers Tilstand, Retteens Pleie, udenlandske Sager og a. m. Da disse Perioder undertiden grunde sig blot paa Decennier og Naturen i Tildragelsernes Gang ikke altid retter sig efter Aarenes Almanakgang; saa er det ikke at undre over, om disse Perioder undertiden løbe ind i hinanden og forvolde nogen Tgientagelse eller Forvirring. Forresten ere disse Materier, fornemmelig denne Tids Skattevæsen som oftest satte i et herligt Lys, og de handlende Personers Characterer skildrede med Interesse; kun nogle med alt for caustiske Træk, saasom denne af Dronning So-

phie Amalia, Kongens Moder S. 358. følg.: "hun ophøvede sulken, uoplyst, fremmed Adel til Landets haarde Udsuere; som lidig udyddes. Hun slavistgiorde Folkets Tænkemaade. Hun udslettede Begreberne om Stænders Ret til at fordre Statens Forvaltere til Regnskab og Ansvar. Hykkelse Hellighed bød hende, for endnu til Slutningen hermed at være nægtig, at lukke Undersaatternes Hjerter til for fremmede Religionspartier. Hun satte Hofyndest, Hoftitler, Hoffmag som det endelige Guldkommenhedsmaal, hvortil Dødelige skulde stræbe".

Da jeg maae overlade til andre at undersøge Nødtigheden i Fors. Beretninger, saa vil jeg ikkuns sige mine Tanker om hans Konst, som Historiefriver. Af en Historiefriver forlanger jeg, at han skal gaae til sit Arbejde uden Fordom, enten til Gunst eller Ugunst for den Person, hvis Historie han har paataget sig at beskrive, og forklare hans Handlinger og Bedrifter saa pragmatisk, at Læseren selv kan bedømme Manden, og ikke behøver at lide paa Historiefriverens Dom. Men Hr. N. har været indtaget mod Kong: Christian, sørend han satte sig ned at skrive hans Historie. Fra første Pennestreg af mærker man, at han skal nedtrykkes, maaskee for at tiene som Contrast til bestemte at relevere Sønnens Regiering. Han maae slet intet Priseligt have gjort; og nøder Sandhed Skribenten undertiden at anføre noget til hans Fordeel, saa fordunkles det strax ved en tilføyet hadefuld Reflection. Strax i Kongens første Regieringsaar, hvor vi endnu kiende lidet til ham, efterat han har fortalt, at han valgte hver Søndag til Fastedag, lægger han til: "Vi kunne intet opsnappe andet, som Kongen selv af egen Drivt og Overlæg har foretaget sig, skrevet eller talt" (S. 291.) Altsaa intet, slet intet andet! Alligevel tilstaaer han S. 367, "at Christian var en stor Elsker af Skovplantning,

og at vi have gode Skovordninger fra hans Regieringstid at fremvise". Men at han ikke skal staae forlænge i dette fordeelagtige Lys, kaster han strax en Skygge over ham ved denne Reflection: "men dette allene var ikke at regiere; Undersaatterne skulde elskes, ikke Træer allene". — Paa sin Reise i Norge besaae Kongen Kongsbergs "meest hensovede" Sølvværk, og Fors. tilstaaer, at det blev ophiulpet. Men at dette ikke skal tilregnes Kongen, lægger han til: "fordi Kongen lod sig hidse ned i Gruberne, derfor kunde dette Værk gierne bleven glemt og bortskyllet med al den øvrige Udspreddelsesstrøm" (S. 363).

Historien forvandles ved saadant et Foredrag til rhetorisk Declamation eller moralsk Straffepreken, og Skribentens Tone bliver snart en vranten Skolemeesters, som med Ferlen i Haanden irettesætter en uarctig Dreng, snart en bekymret Skriftefaders, der bereder en Synder til Døden. Ibland tusinde Steder, hvoraf Værket vrimler, vil jeg ikkun udtegne dette S. 498. følg. "Blev Freden (spørger han) brugt til at stænke Landet Kræfter? Blev Kongens Noe brugt til hans Børns Opdragelse, til at vise sig som værdig Egtfælle og Fader, som sand Ven og som arbeidsom selvregierende Konge? O, kan Christians Samvittighed besvare disse Spørgsmaal med et glad ja, hvor salig for ham er da ikke nu hans uafbrudte Omgang paa hiin Side Graven med Ober: Kammerjunkere Knudt ic. ic." O den andægtige Candidatus Theologia! — "Var det at være Egtemand? paa Slottet Rosenborg hele Maaneder adskilt fra sin Dronning, at være med sin Grevinde Samsøe ic., paa Frederiksborg ligeledes i Huset Sparpenge eller Vadehuset at unddrage sig alles Dyrke ic. Eller var det Beviis paa en god Fader, ei at frydes ved Omgangen af sine egne Børn, men derimod at tilbringe hele Aftener med sine naturlige Børn ic.? Var det kierligt, at gien-

gielde Dronningens Omfjorg for sine Værn, blot for Ceremoniens Skyld at omgaaes hende offentlig? ic. Var det faderligt stet ikke at bekymre sig om sin Kronprindses Opdragelse ic.? Var det en god Vjoger værdig, uopholdelig at være paa Jagt ic.? Var det at være selvregierende Konge, at følge Ministrenes Villie ic. Var det at styre Finantserne, aldrig at forlange Regnskab ic.? Var det at drage Omfjorg for Landetatens Flor, at mynstre, exercere og udmatte Folkene ic.? Var det at sørge for Flaaden, hver Uge at spadsero nede paa Holmen? ic. ic." I denne pedantiske Tone bliver han ved i 3 fulde Sider, og slutter Stedet med dette andægtige Udraab: "O Christian! med dit Legems Fald faldt ogsaa Purpuret og Kronen hen i Forgiængelighed; du staaer nu for den Alvidendes Die, der fulgte dig ligesaa grant, naar du var paa Rosenborg, som naar du sad paa Dommersædet".

Man seer allerede af dette Sted, hvorledes Forblander Persiflage i de alvorligste Betragtninger; man maa derfor ikke forundre sig, at selv de Kongelige Forordninger persifleres. Saaledes lader han Kongen i Kammerets-Ordnningen af 30te Julii 1684 "gjøre alle vitterligt, at han selv ikke eftersaae Nigets aarlige Regnskab, at han ei tilholdt sin Oberrentemester aarlig at aflægge det og efter Revision at modtage Qvittering derfor", fordi Forordningen siger: Vi er kommet udi Erfaring om, hvorledes en stor Deel af Vores Vettente, som staae for Regnskab, med Vores Midler skal hensidde ic. I denne sarcastiske Tone, der ikke sjelden udarter til Skurvilitet, forlader han ikke det hele Værk igiennem, og forvolder, at man ofte ikke veed, om han taler Alvor eller Ironie, ja bringer ham undertiden i Modsigelse med sig selv. F. E. Han skildrer selv Griffensfeldt som en pengeg'errig, stolt, egenmægtig Minister: allige-

vel begynder han Hoffets Historie efter Griffensfeldts Fald med disse Ord S. 281: "Kong Christian, der nu var blevet vel befriet fra den usorkammede, pengegierrige, stolte, egenmægtige Opsynsmand og Bevogter Griffensfeldt (vi tale Hoffsproget) kunde i den første Forbitrelse ikke andet end hade denne Underfaat, som havde foragtet hans Hr. Faders Udvarsel, ikke at lade sig bestikke, ja som havde foragtet den ved Kongens Regierings Tiltrædelse mod Bestikkelse udgangne Forordning, som havde endog traadt Hans Majestæts venstabelige Formaning af 22de August 1675 under Fjædder, vedblevet at tage Foræringer, og at foreslaae, Kongen uadspurgt, til Embeder, dem han selv yndede. I denne af Borgerleer dreiede Vresmand vovede endog at give Kongen saadanne Raad, der ganske fordunklede hans Vre som Helt"; og saaledes denne og følgende Side i samme Tone. Det han her kalder Hoffsproget, er jo hans eget Sprog i Skilderiet over Griffensfeldt; kun her, for at give Hoffet en Nap, stemt i en anden Tone.

Selv paa Stilen og Sproget har denne Skurviglelyst Indfydelse, og gjør dette ofte mærkt og usammenhængende, f. E. S. 310 læses dette Sted: "Skrivterne der saae Lyset, vidne noksom om, at Sprogvidenskaber hos os vare i stor Anseelse, og Oldsagerne virkelig blomstrede; men at disse" — hvilke? Sprogvidenskaber og Oldsager? eller Sprogvidenskaber alene? — "bidrage til at danne en oplyst Nation, vil ingen paastaae, der ikke kan bevise, at de ere meere end Skallen". — Men, hvorledes skal man komme til Kiernen, uden ved at brække Skallen? og naar man antager som bevist, at Kiernen bidrager til Oplysning, har man da ikke med det samme bevist, at Skallen maa brækkes, d. e. at Sproglundskab maa dyrkes. Og overalt, denne Sladder om Sprogene som Skal, og Videnskaberne som Kiærne, for-

raader ikkun, at man ingen Forskiel veed at gjøre paa Sprogkundskab og Olofokundskab — "der skal brækkes, for at komme til en meget tvetydig Sandhed" — nu! en tvetydig Sandhed er i Sandhed ikke værd at brække sig Tænderne forbrævede paa, for at komme til; og dersom Sprogkundskab ikke fører til andet end tvetydig Sandhed, saa mener jeg, vi gjøre bedst, at kaste baade Skæl og Kærne, baade Sprog og Videnskaber bort. — Han bliver ved: "de bedste historiske Skrifter, som om vore nordiske Oldsager — men disse havde jo Forf. nyelig erklæret, for at biedrage lidet til at danne en oplyst Nation — "ligge da og endnu utrykte". Hvad dette er for bedste historiske Skrifter om vore nordiske Oldsager, isald dette skal være det samme, som Skrifter i den gamle nordiske Historie, tilstaaer jeg, jeg ikke veed. Hvad der af den Arne-Magnøiske Samling, udentviul den bedste Collection af nordiske Oldsager vi eie, er udgivet, har Hr. Prof. Elert i sin i forrige Hefte indførte Beretning forklæret. — Efterat han derpaa har fortalt, at Theologien ikke kunde andet end være blomstrende, fordi Kongen selv tog sig i Besynderlighed af den, og at den af Regjeringen befalede Meening i Religionen var den sande, slutter han med denne Galimathias: "Naar den lovgivende Magt Haand i Haand med den blinde Nættroenhed og Øselige Farve sloge Frimodighed, byder dog Lønhus ene at veie og maals Tanker, kan Videnskabsdyrkere hvile, sulde og sove; thi da er der intet for dem at gjøre".

Og saadan Galimathias træffer man oftere, men altd af samme Lyft til at vende Tanken paa en bidende Maade, for at kunne sige en Person eller Stand noget Ubehageligt. Skal f. E. Schlegels Samlinger til den Danske Historie nævnes, saa er det ham for simpelt at sige: at Schlegel har i sine Samlinger bevaret os to egenhændige Breve fra Griffensfeldt til

Sehested ic., men det maae hedde: "Schlegel haver i hans sær ringe Devis paa, hvormegen Ret Tydskerne have til at lemlæste danske Archivsaager, Stenket os tvende egenhændige Breve ic." (S. 256.) Ved saadant et Foredrag taber en Historieskriver sin Troeværdighed: maafee gotte sig de, som hans giftige Tand ikke kan naae, for et Øyeblik over hans Ondskab; men Historiens majestatiske Muse rødmes over dette Selskab af kaade Fauner og Satirer.

En anden betydelig Feil ved denne Historieskriver er, at han ikke veed at rive sig løs fra sine Tider, og sætte sig ind i dem, hvis Historie han vil forelægge os. Det er det 18de Aarhundredes sidste Decenniums Sæder, Opinioner, Smag i Konster og Videnskaber, Maade at beskue Tingene paa, man ideelig bliver vaer i den sidste Halvdeel af det 17de Aarhundrede. Ja det som værre er, det er Historieskriverens individuelle Maade at beskue Tingene paa, hans egne Opinioner i Politik, Religion, Litteratur, Philosophie, han rækker os som Maalestav, hvorefter vi skal veie eller sælde det 17de Aarhundredes Mænd. Fordi Christian den Femte ikke var som Friederik den Anden i Preussen, maa han være en stot Konge; fordi han elskede Jagt, Færjel, Krig, Fruentimmer — alle Fyrsters Skibdelyster i hine Tider — derfor kan han ikke elske Land og Undersaatter. Fordi hans Finantsministre og Cameralister ikke havde vore Tiders Begreb om Skattevæsen og Landbrug; derfor ere de vankundige og uredelige. Fordi man ved Kiøbenhavns Universitet — som ved alle Universiteter i Europa — gjorde meget af det latinske Sprog og latinske Disputeresøvelser, derfor maae Professorerne være Drog og fortære Landets Fedme uden at gavne det. Griffensfeldt som indrettede den philosophiske Examen, maae høre ilde, fordi han ikke lod Candidaterne examinere i Chymie, Botanik og Anatomie,

og ikke kunde overvinde den hellige Fordom at lade Af-
dødes Veer hvile i Noe og a. m. — Paa denne Maa-
de kan man kalde Numa til Regnskab, fordi han ikke
indrettede Religionsvæsenet i Rom efter Friderik
den Andens Ritual, eller Junius Brutus, fordi han
ikke ordnede den romerske Republik efter den franske
Constitution. Enhver Tidsalder har sine Fordomme
og Meninger, som Esterkammerne bør berøre med
Agtelse, og betænke, at saameget vi tykke os klogere
end vore Formænd, vil vore Estermænd igien tykke
sig klogere end os.

Med disse og flere Mangler af historisk Kunst,
indeholder dette Værk alligevel mange herlige Mate-
rialier, hvoraf skulde kunne været opført en Bygning,
som vilde prydet vor Litteratur, dersom de vare faldne
i en liberalere Bygmesters Hænder. Da det ikkun
skal tiene som Indledning til Friderik den Fjerdes
Historie, hvori Forf. finder saameget forarbejdet af
Spyer, saa tør man ønske og haabe, at denne Histo-
riekrivers moderatere Aand vil vogte ham for mange
Afsveie, hvori han her, af Mangel paa saa sikker en
Fæder og hentrevet af Passioner og Galdesyge, har for-
vildet sig.

Statens Ven. — Første Bind, om den private
Lyksalighed af Johannes Boye, Kiøbenhavn
1792.

Det Værk, hvis første Bind her meddeles, er an-
lagt efter en stor, og, efter min Overbeviisning naar
det udføres med det Held, som det her er begyndt,
velgiørende Plan. Det vil komme til at indeholde
de for Mennesket og Borgeren vigtigste Speculationer
af Metaphysik, Moral og Statslære; men Spe-
culationer, som i det de ikke lade den Tænkeovede,
for hvilke Sandhederne ikke ere nye, vrkesløs, anbe-
fale sig tillige for enhver, ikke ganske raare Læser, ved

den takkeligste Popularitet. Forfatterens Grundsæt-
ninger ere høie, mandige og opløstende. Man spo-
rer, at han, som en Selvtænkter, har nyttet det
Bedste af hvad som er skrevet i disse Materier, saa-
vel af ældre som nyere Philosopher. Det er langt fra
jeg biesalder alle hans Meninger, men endog saa der,
hvor jeg er af andre Tænkter, henriver han mig ved
sin ukonstlede Betsalighed. Hans Foredrag er lige
langt fra Svulst og Plathed: han er let, uden at
være overstadig; skarpsindig uden Spidsfindighed;
populær uden Barnagtighed og Manglen. Kort: jeg
kiender ingen philosophisk Skribent, hvis Foredrag
kommer Cicero's Mønster i hans tuskulaniske Un-
dersøggelser og Bøgerne om det høyeste Gode (de
finibus honorum & malorum) i Henseende til ele-
gans doctrina, nærmere; og naar Forfatteren faaer
Opmuntring til at fuldføre sin stolte Plan, vil vi
faae i dette Værk en Original, som vi uden Skamme
tør nævne ved Siden af en Mendelsons og Garve's
Arbejder.

Jeg forbeholder mig til sin Tid, ved Værkets Fort-
sættelse, at giøre næiere Rede for Planen og dens Ud-
førelse.

Evangelisk-Christelig Psalmebog, samlet af et Sel-
skab og udgivet som et Forsøg ved Dr. Nicolai
Edinger Valle, Biskop i Siøllands Stift.
Første Hefte. Kiøbenhavn 1793.

Denne Samling af Psalmer er den første Frugt af
den Commissions Arbejde, som i Anledning af det
Kongel. Danske Cancellies Skrivelse til Hr. Biskop
Valle, om at foranstalte en Samling af aandelige
Sange, der kunde være fattelige for Almuen, og i Sær-
deleshed tiene til Brug paa Landet, forenede sig med
Hr. Biskoppen efter hans Indbydelse, for at udføre
dette Vrinde.

Nærværende Hefte indeholder, efter Forerindringen, "Psalmer, som have tilforn været bekendtgjorte i Biskop Ringo's, Procantler Pontoppidans, Biskop Brorsons, Biskop Rami trykte Psalmebøger, saavel som i den nyeste Psalmebog, samt i Pastor Hiorths aandelige Sange, men af Commissionen ere omarbejdede, og bragte i den Form, der syntes nærmest at svare til Hensigten. Ogsaa findes her noget af Biskop Schønheyders, Professor Treskovs, Dr. Plums, Magister Bierings, Pastor Frimans, Digtterne Evalds og Thaarups, samt vor gamle Vordings Arbejder. Men i de anførte, saavel som i andre trykte Samlinger, har Commissionen desforuden udtegnet flere Psalmer, med hvis Omarbejdelse den nu for Tiden er sysselsat; og dersom nogen endnu var findet at indlevere flere Bidrag, blev samme strax imodtaget med al Taknemmelighed".

Da Commissionen ønsker, at enhver som finder noget at erindre, vilde meddele sine Tanker, har jeg giennemgaaet Samlingen Stykke for Stykke, og vil uden Tilbageholdenhed meddele mine Erindringer. Men jeg maa erklære, at jeg deels ikke kender, deels ikke har ved Haanden adskillige af de i Forerindringen nævnte Mands Arbejder, og kan altsaa ikke allevegne sammenligne de her gjorte Forandringer med Originalerne.

No. 1. 5. Den fylder og — bedre Udfylder og — 10. Ja Guds Kenbaarne var du vist. Jeg foretrækker langt det Gamle: "Af evig Fader evig fød", som er meget trøsterigere; desuden har man intet bestemt Begreb om Kenbaarne: dette Ord bruges alt for ofte.

No. 6. 1. Du Guders Gud, er et hedensk Udtryk; kan maaskee taales, fordi det er bibelsk. Eilers er denne en af de herligste Psalmer, fuld af Aand og Opløstelse.

No. 7. 2. Et blot besielet Støv, staaer mig ikke an.

No. 12. 4. Thi vil vi have vel i Aigt, o store Gud! din Kenmagt, er for foldt.

No. 14. 3. At sige om Gud, at han er saa god, at vi for Straffen faae endog Velgierninger — er det forsigtigt?

No. 17. Vor Gud er idel Kierlighed — har intet uden denne Begyndelse af den gamle Psalme. Ibeernes Sang er en ganske anden, og Dyemedet forsielligt.

No. 19. 3. Ja! alle Engles store Kraft her ydmyg maa bortfalde, er plat og Hverdags-sprog.

No. 28. 4. Ei Kraft til Virksomhed jeg sævner, ei græder jeg for dagligt Brød — Kan enhver synge det?

No. 29. 2. Du frelste mig af Siels og Legems Vaade. Er Vaade her det rette Ord? — 3. Grusom riig, er tvetydigt. Her skal det være: grum, ubarmhiertig, men i daglig Tale kaldes den meget Rige saa.

No. 31. Er reen Prosa, og saaledes flere især om Forsynet.

No. 50. Fra Gud vil jeg ei vige — er nesten ganske omgiort, og ifkun Hovedtanken beholdt — 4. Støder mig det: selvholdte Lidelser. Hvorfor skal Mennesket sære ugrundede Klager over sig selv; hvor mange Lidelser har det ikke, som det ikke selv har voldet?

No. 53. I Jesu Navn ic. — 1. Havde jeg heller ønsket Begyndelsen beholdt af den gamle Psalme, end denne Forandring: Om den skal fremme rettelig vor Gavn, og cy vor Fordærvelse — fremme vor Fordærvelse støder baade i Tanke og Udtryk. Tanken er for stærk: det er nok, at saadan

en Gierning ikke lykkes: mere end nok, at den endes med Spot og Spee; men at den skulde gjøre vor Forbættelse større, er formeget. Desuden pleie vi ikke at sige om det som intet duer, at det fremmes — 3. Jesu Navn vi leve her og døe, i Livet han os holder i sin Favn, han os favner naar vi døe. Jeg foretrækker langt det Gamle. Thi Tanken skal ikke indeholde en Betragtning, men et Forsæt, en Erklæring af vor Hengivenhed. Desuden: at holde i Favn, er et figurligt og ubestemt Udtryk.

No. 54. Er meget passelig forandret.

No. 55. Støder mig den Sammenligning, som den Syngende idelig gjør imellem sig og Verden eller Verdens Børn, der stedse falder ud til hans Roes s. C. 2. hvor stræber Verden frem til hvad den Høvhed kalder — jeg søger al min Roes hos ham, min Frelsermand ic. 3. Bedaaret Verden troer, at Guld kan ei bedrage — jeg sætter al min Lid til det som holder Stand (et plat Udtryk) 4. Det Verdens Attraae er, i Vellyst sig at fryde — jeg daares ei af Tant o. s. v. — Saa-danne Betragtninger føde kun den aandelige Hovmod, som er saa skadelig for det borgerlige Selskab.

No. 58. Saa skal da aldrig nogen Død, end ikke dette Legems Død mit Hierte fra dig vende! — End ikke dette Legems Død, forstaaer jeg ikke.

No. 68. Gak under Jesu Kors at staae o. s. v. — De enkelte Forandringer ere at billige; men Tankernes Sammenhæng og den historiske Sandhed har tabt. De saa kaldte syv sidste Ord paa Korset skal det være vanskeligt at uddrage af Psalmen i sin nuværende Form.

No. 70. Jesu dine dybe Vunder o. s. v. Her støde vel ikke Originalens upassende og tildeels uedle Billeder. Men Tankerne ere flaae, og det Hele

svarer ingeniunde til Originalens Aand. Især saar jeg ugierne den herlige 5te Strophe: "Jeg paa dig min Troe har grundet" o. s. v.

No. 71. Taglet til et Kors paa Jorden o. s. v. er blevet nesten ganske usforandret, og derfor takker man de skionsumme Udgivere. Men mon ikke Tillæget atter i 8 v. fordærver den smukke Tanke: Leve dig som hød mig leve ved den Død du leed for mig; hvorved man erindrer sig Juvenals herlige Ord: *propter vitam vivendi perdere causas.*

No. 75. Som den gyldne Soel frembryder o. s. v. er i det Meeste lykkelig forandret. 3. svarer ikke til Psalmens Hovedtanke, som er Trost af Jesu Opstandelse, og jeg havde heller ønsket beholdet Orig. v. 4. paa nogle enkelte Udtryk nær.

Luthers kraftfulde Psalme: Vor Gud han er saa fast en Borg No. 88. er saaledes forandret, at Luthers Aand er ganske uddampet, og nesten intet Spor tilovers af den vældige Fart, hvormed han stormer løs paa den hele Diavlehar. Det lader, som Commissionen har været forlegen med den onde Aand, den Luther ikke har været bange for at slaae med knyttet Næve. Den forvandler ham derfor fra den Gude til det Onde, og istedet for at Luther synger: "Diavelen vor gamle Fiende vil os overvinde: stor Magt og Ondskabslist bruger han imod os vist, paa Jorden er ei hans Liige", vil Commissionen, at vi herefter skal synge: Det Onde reiser sig og bruger Vold og Svig til at forraske os: vi kan ei byde Trods; det er en rædsom Fiende. Jeg vil ei tale om, hvor ubeqvemt det er at personifiere det Onde, tillægge det Vold og Svig, og kalde det en rædsom Fiende. Men da vi med al vor Philosopheren ikke kan bortphilosophere Diavelen af vor Religionsbog, og den christelige Philosoph dog ogsaa maae have sin Hypothes, saavel som alle andre Philosopher, til at

forklare sig det Phænomen, som enhver kan finde be-
styrket i sit eget Hjertes Historie: at vi saa ofte ind-
see og attraae det Bedre, men følge dog det Værre;
saa seer jeg ikke, hvorfor vi skulde forlade det Nye
Testamentes Phraselogie, og være bange for at tale
om Diævelen, som Menneskets arrigste Fiende, om
vi end ved denne Diævel ikke skulde tænke os andet,
end vores egen pars deterior, vore Passioner og ska-
delige Tilbøieligheder.

No. 98. Nu bede vi den Zellig Aand o. s. v.
vil vel enhver Christen ønske optager i vore Kirker
istedet for den gamle.

Af Bedepsalmerne udmærke sig især nogle Poe-
nitentspsalmer (saasom No. 112. 115.) ved et søn-
derknuftet og angergivet Hjertes Sprog. Dog savner
jeg paa nogle Steder det poetiske Udtryk, saasom
S. 115. Da skal jeg naae mit Lives Øyemeed;
ligesaa S. 123. Har Admyghed nogensinde ud-
mærket sig o. fl.

No. 146. Gud du har mit Hjerte bøyet til
en Christens Admyghed — er det ikke Pralerie?

Som Devii's paa Udgivernes skionsomme For-
andring kan tiene den 3 og 4 v. af: Nu velan vær
frisk tilmode No. 220, sammenlignede med det 10
og 11 v. i den gamle Psalme.

Det maae siges i Almindelighed til disse Psal-
mers Noes, at de ere frie for de Feil, som ofte van-
zire endog nogle af vore smukkeste Kirkepsalmer; uvær-
dige Tanke om Guddommen, uædle Billeder, platte
Udtryk, haarde Ordsvælsker og Ellipser, voldsomme
Constructioner og tvungne Ritm. For Forstandens
Oplysning er ogsaa i Almindelighed tilstrækkeligen sør-
get ved et til Almuens Fattærvne nedstemmet Fore-
drag. Maatte kun ligesaa godt være sørget for An-
dagten! maatte man kun ikke alt for ofte savne denne
Hænderighed og Salvelse, som opløfter Sielen fra

det Jordiske og hæver den til sit guddommelige Ud-
spring! Maatte kun det Lys, som er antændt for For-
standen, tillige hede Hjertet! men ofte ere Betragt-
ningerne kolde og fremsatte i et kaldt philosophisk
Sprog, som Almuen ingen Forstand har paa. Sna-
rere fatter den det concrete poetiske Sprog, end det
abstracte metaphysiske; man maae tale til dens Phan-
tastie, for at vinde dens Hjerte. Denne Mangel reis-
ser sig for en god Deel deraf, at Forfatterne alt for
lidet have betient sig af Bibelens Talemaader, Villed-
der og Allusioner; hvilke Almuen kiender fra Barns-
been, og har et til sin Andagts Underholdning til-
strækkeligt, om end ikkun dunkelt, Begreb om.

Tillæg til No. 1.

No 1. i dette Hefte, som handler om den philoso-
phiske Examen, var allerede afstrykt, da Minerva
for Junii Maaned kom mig tilhørende. Jeg finder
deri et Brev fra Hr. Etatsraad Trant til dette Maa-
nedskrifts Udgiver i Anledning af Oversættelsen af en
Note, som indeholder de Puncter som Commissio-
nen for Communitetet og det lærde Skolevæsen i
Henseende til Communitetet og de der foretagens-
de Øvelser for det første har aftalt. I dette Brev
ophyser Hr. Etatsraaden adskillige af disse Puncter,
og siger iblant andet om den philosophiske Examen
S. 382:

”En eller flere Gange nævnes i høsliggende Note
Examen Philosophicum eller den i dens Sted an-
ordnende Prøve. I den Anledning maae jeg erin-
dre, at Commissionen er af den Mening, at ef-
ter en nærmere bestemmende Tid Examen Philoso-
phicum og Philologicum ganske kunde ophøre, og der-
imod forbindes med Embedsexamen, hvilken da til
den Tid noget anderledes maatte indrettes. Istedet
for hine Examina bør dog de Studerende, som ville

have Udgang til Stipendier og Beneficier, ved Slutningen af deres første academiske Aar underkaste sig en kort Prøve, som til sin Tid skal bestemmes. Hensigten af denne Prøve er klar. Man vil derved forvisses om, at de unge Mennesker i dette for dem saa vigtige første Aar med stadig Flid have besøgt Forelæsningerne, og ere værdige til at nyde academiske Beneficier. Hvem ellers ikke agter at søge noget af disse, ham staaer det frit for, om han vil eller ikke vil underkaste sig denne Prøve".

Jeg har i ovenangførte No. 1. fremsat de Grunde, hvorefter jeg formener, at den philosophiske Examen under nuværende Omstændigheder bør beholdes, eller at man i det mindste bør gaae vaersom tilværks med dens Affkæffelse. Disse Grunde ere for størstedelen de samme, som de jeg som Medlem af den til Universitetets og det lærde Skolevæsens Forbedring nedsatte Commission har fremlagt i Commissionen. Men jeg skulde ansee mig for at have handlet imod Anstændighed og den Afgtelse jeg skylder Commissionens Beslutninger, endog dem som kunne være tagne imod min Meening, om jeg her havde igientaget disse Grunde for Publicum, efterat en Beslutning var taget i Commissionen til den philosophiske Examins Affkæffelse eller dens Forbindelse med Embedsexamen. Men da dette Spørgsmaal allene var opkastet i Commissionen, og det ingenlunde var kommet til nogen Afgjørelse, saa troede jeg at kunne ved den naturlige Anledning, som den philosophiske Examins Historie gav mig, anføre min private Meening for denne Examins Vedligeholdelse, uden at compromittere Commissionen, som ingen Meening havde fattet.

Naar derfor Hr. Etatsraad Trant taler om Commissionens Meening, angaaende den philosophiske Examins Affkæffelse, saa kan det allene forståaas om et enkelt Medlems eller enkelte Medlemmers

Meening, hvilken jeg ikke havde troet, var besluttet af Commissionen at skulle forelægges Publicum. Ugesaalidet kan det ansees som Commissionens Meening, hvad videre anføres om den Prøve, som skulde sættes istedet for den affkæffede philosophiske Examen; saameget mindre som denne Prøve allerede er indført ved den nyeste Foundation for Kiøbenhavns Universitet Cap. III. §. 8.

Da Publicum nu engang er opfodret til at sige sine Tanker om denne Examen, og jeg ikke tvivler paa, at denne vigtige Sag jo vil findes værdig til et modent Overlæg, saa vil jeg ikkun bede, at man, førend man affiger nogen Fordømmelsesdom imod den, først vil gjøre sig den ret bekiendt i sin nuværende Forsatning. Jeg bevæges til denne Begiering, ved at see, hvor lidet adskillige som have erklæret sig imod den, ere underrettede om dens nuværende Form. En finder jeg at forestille denne Examen saaledes: "Den saa kaldte philosophiske Examen, som enhver Studerende maac underkaste sig" — nei! ikke enhver Studerende, men ikkun de som have Oplagspenge fra Skolen og forlange academiske Beneficier — "ved Enden af det første" — han kan ogsaa underkaste sig den ene Prøve i Midten af det første — "eller i Midten af det sidste academiske Aar" — hvor staaer det? man læse Fundatsen og min Afhandling om denne Ex. i dette Hefte — "befordreer uomgiængelig den skadeligste Forsømmelse af de almecnyttigste Kundskaber". En anden fortæller os: "at Candidaten skal i denne Examen igien prøves i de samme gamle Sprog, hvori han et halvt Aar tilforn blev prøvet ved Examen Artium", hvoraf han da vil slutte, at denne Examen (i det mindste den philologiske Deel deraf) som en Repetition af den første er overflødig. Han har Ret, Candidaten prøves igien i de samme gamle Sprog, han til Examen Artium

profiterede; men han feiler deri, naar han troer, at han examineres i det samme, som han til første Examen har angivet. Det er enten andre Gamle end de der læses i Skolerne, eller andre Pensa af disse, nemlig hvad han i det halve eller hele Aar har hørt over hos de academiske Lærere. Skulde det gjøre den philologiske Prøve undværlig, at Candidaten examineres i de samme gamle Sprog, han til Examen Artium har profiteret; saa maatte ogsaa den theologiske Attestats blive undværlig, fordi det ventelig er den samme Theologie, her kræves, som Candidaterne have gjort Rede for til første Examen. Atter en tredje mener, at Candidaten kan vælge imellem den philosophiske og philologiske Prøve, og behøver ikke at underkaste sig begge. Dette viser i det mindste, at man ikke har gjort sig den Umage at eftersee Grundtatsen, men antaget som afgjort, at denne Examen maatte affattes, i hvordan den var indrettet.

Endnu en Begiering tør jeg vel gjøre: at man ikke allene kalder Fordom, at forsvare gamle Indretninger, fordi de ere gamle, men ligesaameget Fordom, at ville kuldkafe dem, fordi de ere gamle. Fordom har Sted ligesaa vel i det Nye som i det Gamle, og ofte mere i det første, fordi man deri altid kan vente sig det kraftfuldeste Partie af Tilhængere, nemlig de Unge som gierne finde deres Regning ved Forandringer. Fordomme finde Sted overalt, hvor man antager eller forkaster, uden at have gjort sig selv Rede for de Grunde, hvorpæfter man antager eller forkaster, og uden at have veiet Modgrundene.

Jeg havde Lust at gjøre endnu en tredje Begiering, dersom jeg ikke befrygtede, alt for meget at forstyrre visse Folks Tilfredshed med sig selv, som ansee sig for store Mennesketjendere, naar de kunne opvække

Mistænke mod Andres Nedelighed og Upartiskhed. Ingen kan enten foreslaae noget Nytt, eller modsætte sig det Nye, enten søge at kuldkafe gamle Indretninger, eller at forsvare dem, førend disse Herrer strax ere færdige med at udforske, cui bono? hvem der vinder eller taber, Projectmageren eller den der modsætter sig ham; og finde de da, at den ene eller den andens private Interesse enten kan fremmes eller krænkes ved det han paadrøver, saa er der ingen Tvivl om, at denne er den eneste Drivefiæder til hans hele Foretagende, hvilket derved gjøres mistænkt. Det kan vel ikke feile, at Professorerne i det philosophiske Facultet, fornemmelig Lærerne i de gamle Sprog, vilde tabe i Indkomster ved den philosophiske Examins Affkæffelse. Jeg har ovenfor forklaret, hvorlidet Antal Tilhørere de philologiske Lærere kunde gjøre sig Regning paa til den Tid, da den saa kaldte store philologiske Examen bestod. Jeg bør derfor vente, at hine dybtseende Mennesketjendere, saasnart de opdage denne Omstændighed, ville uden videre Undersøgelse finde Grunden til mit Forsvar for den philosophiske Examen i min private Interesse. Det vilde vel ikke hielpe, at jeg forsikkrede dem, at saalidet jeg kan foragte den Fordeel jeg har af mine Forelæsninger, da min Løn ved Universitetet er saa ringe, at jeg deraf ikke kan have mit anstændige Udkomme; saa skulde jeg dog holde en anden Interesse mere krænket ved denne Examins Affkæffelse, den nemlig, som ingen ærefærdig Mand bør skamme sig ved, at lønnes af Staten uden at gjøre den Nytt, og at føle sig Lyst og Drift til at gavne Ungdommen ved sin Underviisning, men at blive hindret deri ved usordealagtige Indretninger. — Overalt, man giendrive mine Grunde, og det skal bekymre mig lidet, hvad man dømmer om min Person og Character.

IX.

Kongelige Rescripter og Cancelliebrev.

Det Kongelige Danske Cancellies Skrivelse af 4 May: At Student og Examinatus Juris Frid. Chr. Schæffer maae, i Betragtning af hans ved den aflagde danske juridiske Examen udviiste Duellighed, tage latinisk juridisk Examen, uden i Forveien at underkaste sig nogen enten offentlig eller privat philosophisk Prøve.

Dito af samme Dato: At Student Job. Petr. Gram maae antages til latinisk juridisk Examen, uden at underkaste sig den ved Forordningen af 7de May 1788 befalede philologiske Prøve.

Dito af 1ste May for Studiosus Juris Joh. Collet, af lige Indhold.

Dito af samme Dato: hvorved Consistorium antog om: uopholdtelgen at meddele Cancelliet fornøden Underretning om, hvorledes den, samme under 13de April bekiendtgjorte, Kongelige Resolution i Henseende til en fra Commissionen, som har været nedsat til at undersøge alle Omstændigheder ved det her i Staden den 2den Februarii næst forhen skeete Opløb, indkomne Beretning, er af Consistorium bragt i Opfyldelse (See 1ste Hefte S. 47. 48.)

Under 28de May indløb atter fra D. R. D. Cancellie følgende Skrivelse:

"Da H. R. M. ved at lade sig allerunderdanigst foredrage de fra de Herrer Rector og Professorer under 17de May sidstleden hertil indsendte Beretninger, angaaende Sværkættelsen af den dem under 13de f. M.

tilmeldte Kongel. Resolution af 12te næstforhen i Anledning af det her i Staden under 2den Februarii skeete Opløb, allernaadigst har behaget under 24de d. M. at resolve saaledes:

"Vi vilde, at Vores Danske Cancellie Skulde tilkiendegive Consistorium, at det burde strax have efterkommet i et og alt Vores under 13de April samme tilkiendegivne Kongel. Resolution, og at det, som en Følge deraf, skal have sit Forblivende ved den eengang befalede Bortskaffelse af Klokken, som strax foranstaltes; og naar det er skeet, indberettes til Vores Danske Cancellie". —

"Saa skulde man herved tjenstligst tilmelde Velbemeldte Herrer Rector og Professorer denne allerhøieste Resolution til fornødne Efterretning".

Brandt.

Schow. Colbjørnsen. Reierfen.

Consistorium indkom med den befalede Indberetning ved Svar til D. R. D. Cancellie af 1ste Junii, som følger:

"Samme Dag som Consistorium modtog D. R. D. Cancellies Skrivelse af 28de f. M. blev den største af de to Klokker nedtagen, som hører til Slaguhret paa Regentsen, ligesom allerede tilforn det fra denne Klokke nedhængende Heeb til Ufværgelse af al Misbrug strax var borttaget, saasnart man havde erhholdet D. R. D. Cancellies Skrivelse herom dateret 15de April d. A. Consistorium smigter sig altsaa allerunderdanigst med det Haab, saaledes efter allerhøieste Befaling i et og alt at have opfyldt den Kongel. Resolution".

C. F. Hornemann.

Cancelliets Skrivelse af 25de May af følgende Indhold:

”Af de Herrer Rector og Professorers Skrivelse den 15de d. M. er man bleven underrettet om, at en Mand af Trinitatis Sogn, over 60 Aar gammel, har gjort Kirken et Tilbud af 1000 à 1200 Rdlr. paa Livrente, saaledes at han derfor aarlig skulde nyde, saalænge han lever, 7 pro Cento, imod at Kapitelen ved hans Død hiemsalder til Kirken.

”Da nu Consistorium eenstemmigen anseer saadant Tilbud fordeeltigt for Kirken, saa skulde man til behagelig Efterretning herved tiensligst melde, at man intet har imod at dette Tilbud antages”.

Dito af 1ste Junii, hvorved tilmeldes, at Dr. Philos. Jørgen Kierulff og Guldmægtigen i Rente-Kammeret Frid. Thaarup under 31te May vare befikkede, den første til overordentlig Professor i Historien ved Kiøbenhavns Universitet; dog uden Løn indtil videre; den anden til overordentlig Professor i Statistiken ved bemeldte Universitet med den afgangne Prof. Sneedorf tillagde Løn 400 Rdlr. — Begge i Følge K. N. Resolution af 31te October 1788 med Rang efter Rangforordningens 6te Classe No. 13.

Dito P. M. af samme Datum af Indhold, som følger:

”3 April Maaned d. N. indkom Universitetets Patron Hans Durchlaughtighed Arveprindsen af Augustenborg med en Forestilling om, at Universitetet extraordinair maatte indtil videre tillægges aarlig 2000 Rdlr. af den Kongel. Kasse, til dermed at lønne 6 Professorer i forskellige Videnskaber, 3 hvil-

ken Anledning man tilskrev det Kongel. Finants-Collegium under 22de f. M. og anbefalede Begieringen paa det allerbedste. Bemeldte Collegium har nu tilmelder Cancelliet, at S. K. M. efter sammes derom giorte Forestilling, under 22de f. M. har behaget at resolve: At de til disse Lønninger fornødne 2000 Rdlr. aarlig, fra den Tid af, at den til denne Henfigt af S. M. under 14de Jan. 1791 for een gang bevilgede Sum vil være medgaaet, af den Kongel. Kasse maa afholdes; dog at den over Universitetet og de lærde Skoler anordnede Commission inden næste Aars Udgang indkommer med en Plan, som viser paa hvad Maade disse Lønninger, om ikke paa een gang, saa dog efterhaanden af Universitetet selv kan overtages, da bemeldte Summers Udredelse af den Kongel. Kasse, i Mangel af en saadan Plans Forelæggelse til den foreskrevne Tid, ikke kan ventes længere at vedblive. — Denne Cancelliet af det Kongel. Finants-Collegio bekendtgjorte Kongel. Resolution skulde man ikke unblade herved tiensligst at tilmelde de Herrer Rector og Professorer ved Kiøbenhavns Universitet til behagelig Efterretning”.

Brandt.

Schow. Colbjørnsen. Reiersen.

Dito Skrivelse af 8de Junii: At Studiosus Jac. Wiborg, som i Aaret 1792 har taget philosophisk Examen, uden at aflægge den philologiske Prøve, og snart agter at underkaste sig Examen Juridicum, maae fritages for den philologiske Deel af den philosophiske Examen.

Dito af 20de Julii: At Studiosus Joh. Ludv. Wilb. Krabbe, der ei har taget offentlig Examen som Student, maae antages til juridisk Examen paa Latin, endskjønt han ei i Forveien har underkastet sig

den i Forordningen af 7de May 1788 befalede Prøve-
examen.

Kongel. allern. Rescript dat. Friderichsberg den
2den August: At Studiosus Frid. Andr. Wilh. von
Gerstenberg, som er født i Kiøbenhavn, men dimi-
teret fra det altonaiske Gymnasium Academicum,
og her ved Universitetet privat inscriberet, maae,
i Betragtning af at hans Fader, som i lang Tid har
staaet i Kongel. Tjeneste, har med meget rings Ind-
komster forsoget en talrig Familie, nyde Adgang til
de academiske Stipendier her ved Universitetet, uden
at være forpligtet til her at tage Examen Artium og
Philosophicum.

X.

Efterretning om det Kiøbenhavniske Videnska-
bers Selskabs Handlinger i indeværende
Aar, meddeelt af Hr. Conference-Raad
Jacobi.

I Maret 1793 er læst i Videnskabernes Selskab fol-
gende Stykker, som i det 1ste Hefte af den 5te Tome
af de nye Samlinger kan ventes indrykkede.

Jan. 4. Kammerherre Zauch: Beskrivelse af en
forbedret Luftmaaler eller Gazometer, tilligemed
nogle derved anstillede Forsøg til Vandets Frem-
bringelse ved Forbrænding af de tvende dertil
fornødne Lustarter.

Febr. 1. Justitsraad Møller: Nøiere Oplysning
og Forbedring vedkommende Brændeviinsprøven
og sammes Anvendelse.

Mart. 1. Prof. Abr. Kall: Formodninger om de
hos vor Almue under Cyprians Navn forekom-
mende magiske Bøger.

Apr. 5. Dr. Moldenhawer: Forsættelse af den
spanske Inquisition's Oprindelse og Fremgang.

S. D. Kammerherre Zauch: Beskrivelse af den
saa kaldte brændende Harmonica, eller om den
ved den brændbare Lufts Forbrænding under visse
Omstændigheder fremkommende besynderlige og
stærke Lyd.

May 3. Kammerherre Suhm: Afhandling, at
Schweizerne formodentlig er et scandinavisk Fol-
keslag.

S. D. Etatsraad Saxtorph: Om tvende Menne-
skemonstra (see 1 Hefte S. 29 a).

Jun. 1. Justitsraad Christiani's historiske og ge-
nealogiske Undersøgelse om Egtekabsophøvel-
ses-Tretten imellem Philip II. eller Philip Au-
gust, Konge i Frankerige, og hans Dronning
Ingeborg, fød Prindsesse af Danmark, 1ste Af-
snit fra Formælingen til Pave Coelestin den Tres-
dies Død, fra 1193-1198.

Desuden kan ventes tvende Afhandlinger af
Hr. Conduictar Morville i samme Hefte aftrykte,

som sidst i afoigte Aar ere læste i Videnskabernes Selskab, nemlig:

- a) Forsøg til en nye analytisk Maade at finde Differentialerne til de foranderlige Størrelser.
- b) Afhandling om gamle danske Jord- og Landgildsbøgers Translation og Landgilds Speciers Beregning til Hartkorn.

XI.

Rettelser.

Jeg har sagt i 1ste Hefte S. 19 b: At det af Sal. Conferenceraad Müller til en Studerende paa Regentens legerede Stipendium af Kapital 200 Rdlr. bortgives af Familien. Dette forholder sig ikke saaledes. Vel havde Consistorium intet imod, at Enkefruen for hendes Livstid udnævnedes af de paa Regentens liggende Alumni den som skulde nyde Stipendiet. Men efter hendes Død hiemsaldte denne Retighed til det theologiske Facultet, som dog ved Stipendiets Bortgivelse har lovet at tage de Studerende fornemmelig i Betragtning, som ere nærmest beslagtede med den sal. Testator eller hans Enkefrue.

XII.

Danske Rejsende.

Ved Paasketider d. A. reiste herfra til Leipzig Grev Dannekiold Samsøe med Hovmester Hr. Hammer,

for at studere Statsvidenskaberne. Med dem fulgte Hofjunker Kaas ligeledes til Leipzig i samme Hensigt.

Grev Schack til Gisegaard med Hovmester Hr. Begtrup gik paa samme Tid til Kiel, for at lægge sig efter den tydske Jurisprudents.

Til næstkommende Vinter forventes endel danske Lærde og Lærdomselskere til Rom. De Herrer Prof. Abildgaard med Hr. von der Maass; Hr. Wad med Hr. Kammerjunker Zoppe; Hr. Stoud med Hr. Bille — Brabe; og Hr. Engelbrecht, siges alle at være paa Reisen til Italien, efterat de fleste have opholdt sig nogetid i Göttingen, nogle ogsaa i Berlin og Wien.

Hr. Chr. Ramus er efter fire Aars udenlands Reise kommen tilbage fra Italien, og agter at habitere sig til at kunne holde academiske Forelæsninger. Han har været understøttet af det Læssøiske og andre academiske Rejsestipendter.

XIII.

Selskabet til de skønne Videnskabers Fremmelse.

Efter den forandrede Plan i sin Virkemaade, som Selskabet i Begyndelsen af Aaret 1789 vedtog, og hvorom det til sin Tid underrettede Publicum, har det indtil indværende Aars Begyndelse udbetalt af sin Kasse, deels til Trykkeromkostningers Bestridelse,

deels til passende Belønninger og Trefskent for de Forfattere, hvis Skrifter i de skønne Videnskabers Fag have tildraget sig Selskabets Opmærksomhed, den Sum 677 Rdlr. 3 Mk.

I indeværende Aar har det allerede tilstaaet følgende Trefskent:

- a) Til Udgiveren af den danske Tilskuer, for anden Aargang 100 Rdlr.
- b) Til Oversætteren af Xenophons Sokratiske Mærkværdigheder, Præsten Hr. Mag. Bloch 100 Rdlr.
- c) Til Forfatteren af Statens Ven Hr. Rector Bøye i Naschou, 1ste Deel, 100 Rdlr.

Hvorledes Selskabet endnu vedbliver efter dets Bestemmelse at opmuntre og belønne gode Skrifter, viser følgende i afvigte Julii Maaned fra Selskabet udsedte

Bekjendtgørelse.

Selskabet til de skønne Videnskabers Forfremmelse har i Begyndelsen af Aaret 1789 underrettet Publikum om den Forandring, det havde vedtaget i sin Virkemaade, da det, istedet for at fortsætte sine Samlinger, agtede at belønne de til det indsendte Skriv-

ter, deels ved at lade dem trykke paa sin Bekostning, deels ved at tilstaae Forfatterne et passende Honorarium i Penge. Selskabet har ogsaa havt den Fornøvelse paa begge Maader at bidrage til gode Skrivters Opmuntring i den skønne Litteraturs Fag, og har i de sidste forløbne 4 Aar udbetalt til Slige Belønninger af sin Kasse en ikke ubetydelig Summa. Det agter og fremdeles at virke efter samme Plan, i Overeensstemmelse med Stiftelsens Hensigt, deels ved at modtage saavel Originaler som Oversættelser henholdsvis til den skønne Litteratur, der maatte tilsendes det i Haandskrift, for at underkastes Selskabets Bedømmelse, og naar samme i Almindelighed finde dets Bisald, at foranstalte deres Bekjendtgørelse ved Trykken, dog saaledes, at al Afsetningens Fordeel bliver Forfatternes; deels ved at belønne allerede udfomne og trykte Skrifter, naar de maatte tilbringe sig Selskabets Opmærksomhed. Ikkun i Henseende til Oversættelser af poetiske Stykker i de levende Sprog, maae det gjøre en Undtagelse med Oversættelser af tydske og svenske Digtere, da Originalerne selv kan læses af de Fleste, og derfor saadanne Oversættelser ikke ere af den Nødvendighed for den danske Litteratur, som Oversættelser af andre levende Sprogs Digterværker, med hvis Ypperligheder vi ellers ikke saalidet skulde kunne berige vor Litteraturfond. Skrivterne indsendes som sædvanlig til underskrevne Selskabets bestandige Secretair

Jac. Baden,
Prof. ved Universitetet.

Trykfeil.

Side 81, a, L. 13. Slet ud: Historia chirurgiæ.

Side 88, b, L. 19. Oversættelsen, læs: Oversendelsen.